

LAIKMETS

sf-2063m

№ 1-57

1943. g.
1. janvārī

RM 0.30

В. БИОТЕКА
Inv. 409248

Lai mīgu
jauno gadu!

G A D U M I J Ā

Jau kopš daudziem gadu simtiem cilvēki parādusi laiku pa laikam atskatīties uz paveikto darbu, lai, padarīto vērtējot, labāk un skaidrāk saskatītu turpmāk ejamo ceļu. Tautu dzīvī un parastī notiek gadu maiņa. Sagaidot jauno gadu, cilvēki vēlreiz pārdomā visu, kas paveikts, un domās pārcilā nākotnē darāmos darbus. Kā labs saimnieks savām mājām jau tālu uz priekšu paredz darāmos darbus un nosprauž savā darba virzienu, tā arī veselas tautas gadu mājā un brīdī var apstāties un atskatīties uz nodzīvoto gadu vai viss tas, kas bija jāpadara, arī ir padarīts, vai šim gadam nospraustie darbi arī tiešām paveikti. Tai pašā laikā var konstatēt arī pielaištās kļūdas, lai nākotnē tās neatkārtotu.

Latviešu tautai pagājušais gads, pretstatā iepriekšējam, bija mierīga darba un jaunūzbūves gads. Ja 1941. gadā mēs teicām, ka cilvēciņu dzīvī esam dzīvojuši tikai pēdējo pusgadu, tad šoreiz mūsu rīcībā jau bija pilns gads. 1941. gadā mēs vēl laģa nebijām attapušies no boļševiku laikā pārciestām briesmām, vēl gandrīz baidījāmies ticēt, ka boļševisma šausmas tiešām pagājušas. Vācijas armijai ienākot mūsu zemē un atbrīvojot mūs no boļševisma un terora, mēs jutāmies kā laudis, kam pēkšņi pasniegta sen kārotā, bet necerētā dāvana. Raugoties uz vācu karavīriem, kas soļoja cauri mūsu pilsētām un laukiem, mēs gandrīz nespējām aptvert, ka mums vairs nedraud nekādas briesmas. Latviešu tautas prieks un sajūsma bija neaprakstāmi. To jūta un redzēja vācu karavīri ik uz soļa, vienalga vai tas bija pilsētās vai lauku sētās. Visās vietās latvieši centās pakalpot un palīdzēt saviem atbrīvotājiem, cik vien varēdami. Ja sākumā šīs pateicības jūtas izpaudās niecīgos sīkumos, vēlāk tās pieņēma arvien plašākus apmērus. Latviešu vīri tvēra pēc ieročiem un līdz ar vācu karavīriem devās tālāk uz austrumiem, lai cīnītos pret kopējo ienaidnieku. Latviešu zemnieki vezumiem veda dāvanas vācu armijai — pārtikas līdzekļus, apģērbus un dažādas citas mantas.

Pagājušā gadā mēs piedzīvojām priecīgus brīžus, kad, atzinīgi novērtējot mūsu tautas piedalīšanās gribu kopējā cīņā, Lielvācijas aicināja latviešu vīrus uzvilkt karavīru tērpus un pieteikties jaunformējamās latviešu brīvprātīgo vienības. Mēs visi atcerēsimies, kā, ziediem greznotas, mūzikai skanot, pirmās latviešu brīvprātīgo vienības aizbrauca uz austrumiem. Viņām līdzī devās mūsu labākās domas un vēlējumi. Mēs bijām lepni, ka tagad arī mūsu vīri, blakus daudz citu Eiropas nāciju piederīgiem, ar ieročiem rokās cīnīsies par jaunu un labāku dzīvi. Kamēr brīvprātīgo skaits arvien auga un arvien jaunas vienības devās uz austrumiem, dzimtenē palikušie gādāja un rūpējās, lai latviešu vīriem, kas brīvprātīgi arklū bija apmainījuši ar šauteni, nekā netrūktu. Iekšējās pārvaldes ģenerāldirekcijā nodibinājās latviešu brīvprātīgo organizācijas galvenā komiteja, par savu mērķi spraužot latviešu brīvprātīgo materiālo un garīgo atbalstīšanu. Ar Vācijas bruņoto spēku vadības atbalstu sāka iznākt latviešu karavīru frontes laikraksts „Daugavas Vānagi”, radiofons nodibināja īpašas latviešu karavīru pūstundas. Tauta un sabiedrība gādāja, lai mūsu brīvprātīgie austrumos visu laiku sajūtu savas tautas rūpes par sevi. Tai laikā mūsu domas galvenā kārtā kavējās pie mūsu brīvprātīgajiem. Atcerēsimies, cik priecīgi un lepni mēs jutāmies, kad Rīgas ielās ieraudzījām pirmos latviešu brīvprātīgos ar sarkanbaltsarkanām zīmotnēm pie apkaklēm.

Dabiski un saprotami, ka šāds latviešu tautas noskaņojums nevarēja paiet garām nepamanīts ienaidniekam. Anglijā it labi bija zināms, ka latviešu vīri plecu pie pleca cīnās kopā ar vācu, italiešu, somu, spāņu un citu tautu karavīriem. Ienaidnieka propagandas aparāts stājās darbā, lai visiem līdzekļiem censtos jaukt un ārdīt pasākto latviešu un vācu tautu tuvināšanu. Mūžvecais Eiropas vienības ārdītājs — Anglija nevarēja mierīgi noraudzīties, kā starp Jaunās Eiropas tautām aug un veidojas cieša un nesatricināma draudzība. Ienaidnieka propagandas aparāts laida darbā visus spēkus, lai setu naidu un nesaticību abu tautu vidū. Ja šodien paraugāmies uz sevi un salīdzinām šo laiku ar laiku pirms viena gada, tad ar nožēlošanu jākonstatē, ka ne visi esam bijuši pietiekami stingri savā raksturā. Diemžēl, daļa no mums ir ļāvusies sevi ietekmēt ienaidnieka palaistām baumām un apzināti vai neapzināti stājusies ienaidnieka kalpībā.

Pazīstot latviešus kā nacionāli vienotu tautu, ienaidnieks to arī izmantojis savai propagandai. Ar savu pakalpīgo agentu palīdzību ienaidnieks, kā anglis, tā boļševiks, mūsu tautā izplatījis dažādas šķietami „nacionālas” devīzes, kam ir tikai viens mērķis — traucēt latviešu un vācu sadarbību. Šim nolūkam izmanto visdažādākos, bieži vien pat vissīkākos gadījumus, lai mazāk apzinīgos latviešus noskaņotu pret Vāciju. Kā galvenā tema šai ienaidnieka propagandā parasti figurē Latvijas patstāvības lieta. Angli mēģina mums iestāstīt, ka mēs cīnīties

tikai par Vāciju. Vācija mums neko nesolot, Anglija esot vienīgā istā valsts, kas gribot Latvijai palīdzēt.

Paldies! Mēs, paldies Dievam, pietiekami labi tagad pazīstam Angliju. Mēs tagad jau protam atšķirt vārdus no darbiem. Mēs zinām un itin labi atceramies, ka pēc pirmā pasaules kara, kad topošās Latvijas karavīri cīnījās par savas dzimtenes brīvību, Anglija ne dzirdēt negribēja par neatkarīgās Latvijas atzīšanu un visu laiku vēl runāja par „nedalāmo Krieviju”. Tikai divus gadus pēc tam, kad Latvijas valsts jau pastāvēja, tas angļu politikai šķita izdevīgi, atzīt Latvijas republiku, lai iestāstītu to pret Vāciju vērstā sistēmā. Tagad šī pati Anglija nekaunās atkal uzspēlēties par Latvijas draugu. Tā pati Anglija, kas pavisam nesen vēl visas pasaules priekšā ar plašu žestu Baltijas valstis pasniedza kā dāvanu Stālinam! Tā pati Anglija, kas piekāpusi neskaitāmas valstis un tautas visos kontinentos — šī Anglija tagad nostājas taisnības apustuļa lomā un grib, lai viņai tic!

Tieši tāpēc, ka mēs esam pārliecināti par latviešu tautas veselīgo saprātu, mēs varam droši un atklāti runāt par šīm lietām. Tāpēc mums ir drosme atzīties, ka, diemžēl, ir mūsu vidū vēl laudis, kas tic šai Anglijas pasacīpai, kas gatavi licēt visam, ko Anglija saka un sacīs. Un, pakalpīgi garīgi būdami, viņi tad rikšus un tecīgus skriea apkārt, lai, baumas un tenkas stāstīdami, ārdītu mūsu darbu. Kā vienmēr, visvairāk šo ļautiņu ir pilsētās, un mēs esam pateicīgi Dievam, ka latviešu tauta ir zemnieku tauta. Mēs zinām, ka latviešu zemnieks ir stingrs un nelokāms savā raksturā un apņēmībā. Kā knišus viņš atvairā no sevis sīkos ļautiņus, kas ar dažādām baumām mēģina traucēt tā mieru. Latviešu zemnieks strādā savu darbu un zina, ka ne plāps un slaisti, ne tenkotāji un visa kritizētāji, bet klusie darba vīri ir tie, kas veido un veidos tautu nākotni.

Aizgājušais gads ir labāka līdība klusā darba panākumiem. Darba bija daudz. Bija jāatjauno un daudzos gadījumos pilnīgi no jauna jāizveido pašvaldības aparāts pilsētās un laukos. Par šo darbu mēs gandrīz neko nezinājām. Mēs tikai redzējām to tad, kad tas jau bija paveikts. Aprīņojami ātrā laikā izveidojās stingra un noteikta kārtība, izveidojās pārvaldes aparāts, kas ievērojamā mērā spēja palīdzēt vācu civilajai pārvaldei tās uzdevumu veikšanā.

Pagājušā gadā latviešu pārvalde saņēma Vācijas valsts vadības atzīnību par savu darbu. Ar Austrumu reichsministra Alfreda Rosenberga rīkojumu latviešu pašpārvaldes tiesības un pienākumus ievērojami paplašināja, dodot iespēju mums pašiem vadīt savas zemes saimniecību un kultūrolo dzīvi.

Tuvojoties jaunajam gadam, dažos vārdos gribas novērtēt mūsu tautas nostāju pagājušajā gadā un atzīmēt pienākumus nākošajam gadam. Nerunājot par atsevišķiem izņēmumiem, latviešu tauta visā visumā palikusi uzlicīga savai apņēmībai visus spēkus veltīt boļševisma satricēšanai. Tiem nedaudzajiem, bet skajajiem ļautiņiem, kas joprojām negrib rīties un aizvien vēl izplata dažādas pasacīņas, kas, aiz nacionālisma maskas slēpjoties, strādā nodevēju darbu, mēs gribam pateikt nedaudzus skaidrus vārdus.

Lai šie laudis neaizmirst, ka tikai dažus simts kilometrus no mūsu zemes robežām joprojām plosās karš, tas pats karš, kas tik ātri pārskreja mūsu zemi. Lai viņi neaizmirst, ka ir nesaļīdzināmi labāk iztikt ar mazāku gaļas, sviesta un maizes devu, nekā ik brīdī saņemt bumbas uz galvas! Lai neaizmirst šie ļaudis, ka karš šodien ir pieņēmis tik plašus apmērus kā vēl nekad! Ja mēs šodien saņemam mazākas pārtikas devas, nekā mums tās patiktos, tad nedrīkstam aizmirst, ka mēs tās tomēr saņemam. Turpretim pirmā pasaules kara ceturtajā gadā daudzās vietās mūsu zemē jau ēda nātres un cepa pelavu maizi, nemaz nerunājot par gaļu un sviestu. Galvenais šodien ir tas, ka mēs varam dzīvot!

Tiem, kas runā par neskaidru nākotni, atgādināsim, ka Kalpaka laikā latviešu karavīri tāpat cīnījās, neprasot, ko viņiem par to dos. Latvijas liktenis toreiz bija daudz neskaidrāks nekā tagad. Neviens mums toreiz nekā nesolīja un neveda. Un tomēr mūsu karavīri toreiz cīnījās, tāpat kā mūsu brīvprātīgie cīnās tagad. Kā toreiz, tā tagad, mēs zinām, ka tikai mūsu pašu darbi ierādīs mums vietu Eiropā!

Lai jaunajā gadā atmetam savstarpējās ķildas un nesaticību! Lai neklausāmies uz ienaidnieka kalpu izplatītām tenkām, bet visus spēkus lai izlietojam Eiropas nākotnes nodrošināšanai! Latviešu karavīri frontē, latviešu darbavīri un darba meitenes, kā arī latviešu strādnieki brīvprātīgajā darbā Vācijas uzņēmumos jau rādījuši mums ceļu. Vienalga kādā darbā un kādā vietā mēs esam — visus spēkus veltīsim drīzākas uzvaras nodrošināšanai! Tā lai ir mūsu apņēmšanās un solījums jaunajam — 1943. gadam!

Plkv. Itn. Arturs Freimanis.

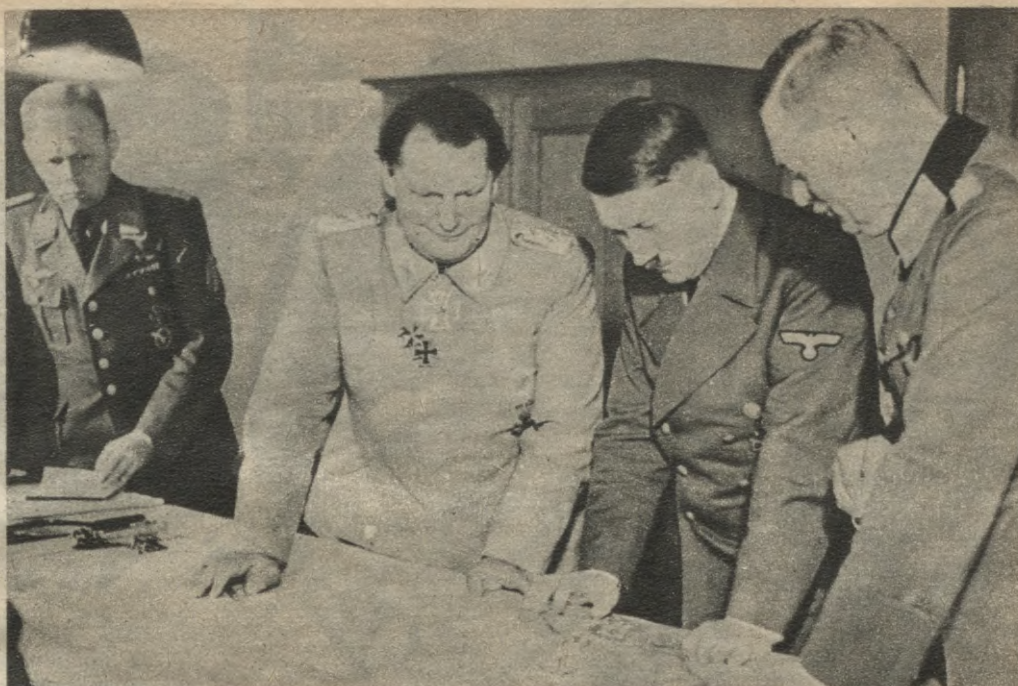
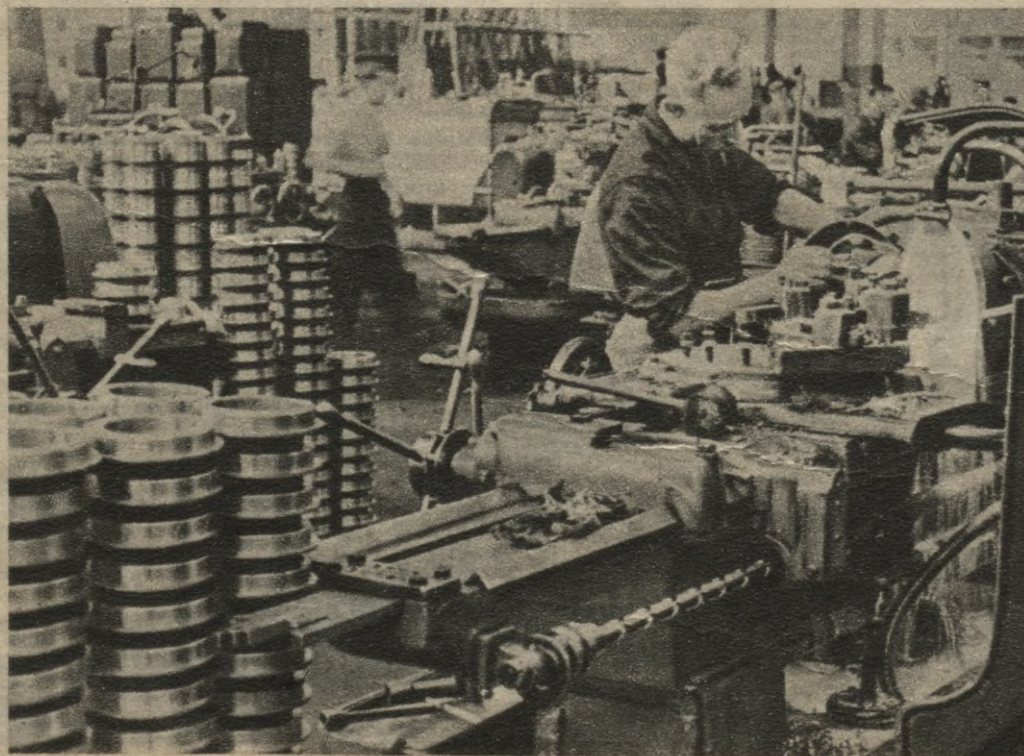

PASAULES CĪNĀ *par* **BRĪVĪBU UN MAIZI**

Kad 1939. gada 3. septembrī angļu un franču sūtņi Berlinē nodeva savu valdību kara pieteikumus, abas šīs rietumu valstis līdz ar to spēra neprāta soli. Lielvācijas Vadonis Adolf's Hitler's aizvien par jaunu apliecināja savu miera gribu. Tomēr tiem, kas vēlējas karu, toreiz bija pārsvars. Laiks visām tautām tagad atvēris acis, un tās saprot, par ko šai karā cīnās. Ir tikai divas iespējas: vai nu uzvar žīds un līdz ar to boļševisms un plūtokratijas, vai mēs, t. i. triju valstu pakta dalībnieki un ar viņiem sabiedrotās tautas. Ja uzvarētu žīdi, tad pasaulē joprojām valdītu mantīgie, un darba cilvēki vergotu nedaudz žīdu labā jeb aizietu bojā zem boļševisma pātagas. Mūsu uzvara turpretī liks pamatus jaunai dzīves iekārtai, kas iespējama tikai taisnīgi sadalot pasaules bagātības un izlietojot tās pēc sociālisma principiem vispārības labā. Šī laimīgā nākotne sagaida tās tautas, kas tīko pēc jauna dzīves pārkārtojuma.

Kopš tagadējais karš līdz ar USA un Japānas piedalīšanos kļuvis par jaunu pasaules karu, tas bieži salīdzināts ar pirmo pasaules karu. Šādi salīdzinājumi tomēr nav iespējami. 1914.-18. g. kara notikumi vienīgi var noderēt par mērauklu Vācijas pašreizējā stāvokļa novērtēšanai. Droši pierādīts, ka Čerčila un Ruzvelta kara agitācijas pamatā ir pašapmānīšanās un apzinīga suģestija. Žīdiskās demokrātijas aizvien mīļējušas apstulbināt tautu ar absurdiem, bet šai karā tā ir viņu galvenā metode. Viņi domā, kā ar iedomām var gūt uzvaras, bet īstenībā redzam ko citu.

Atcerēsimies kara notikumu gaitu! Tā kā kara sākumā nebija izdevies piespiest Lielvāciju cīnīties divās frontēs, kā pirmajā pasaules karā, vācu karaspēks 1939. gadā nedaudz dienās uzvarēja Poliju, satriecot Londonas un Parīzes pirmās cerības. Gigantiskais rietumu valnis pasargāja Lielvāciju no nejausiem uzbrukumiem.

Vadonis Adolf's Hitler's ar reichsmašālu Hermann'u Goring'u un ģenerāļieldmašālu Keitel'i apspriežas par militāro stāvokli.

Droširdīgā Norveģijas ieņemšana 1940. gadā novērsa angļu invāziju, kas bija paredzēta dažas stundas vēlāk, un uzlaboja Lielvācijas stratēģisko stāvokli Eiropas ziemeļos. Vācu kara-vīru grandiozie karaģājieni rietumos, uzvarot Holandi, Beļģiju un Franciju, izgaisināja veltīgās pretinieka cerības, ka atkārtosies pirmā pasaules kara notikumi. Anglija pazaudēja savas svarīgākās pozīcijas kontinentā, bet Vācijas stāvoklis pret Angliju kļuva īpaši izdevīgs. Vācu modrā vadība un kara-vīru drosme tāpat aizkavēja britu mēģinājumus 1941. gadā radīt fronti dienvidaustrumos, Balkānos. Tā kļuva neiespējams arī angļu plāns izmantot Turcijas jūras šaurumu, lai stātos tiešos sakaros ar Padomju savienību. Austrumfrontē, kur vienotās Eiropas tautas cīnās pret boļševismu, iekāroti plaši padomju apgabali, iznīcināti milzīgi pretinieka spēki un kara materiāli. Šos zaudējumus ienaidnieks turpmākās operācijās izjutīs vēl sāpīgāk, kā to jau tagad liek nojaust Staļina palīgā saucieni sabiedrotajiem, kas paši jūtas bīstami apdraudēti. Austrumu fronte nav satricināta, un visas Maskavas melu ziņas nevar mazināt vācu un sabiedroto armiju panākumus. Vidusjūrā un Ziemeļāfrikā angļi līdz šim tikai zaudējuši milzīgus tonnāžas un kara materiāla vairumus. Francijas Ziemeļāfrikas koloniju no-laupīšana atklāti pierāda Ruzvelta imperiālistiskās tieksmes. Bet arī šeit vēl nav teikts pēdējais vārds, vācu kara-vīrs ar saviem italiešu sabiedrotajiem arī te jau uz-sācis cīņu. Pret Vāciju un pēc tam pret Eiropu vērstajai blokādei nebija panākumu, pašreiz blokāde skar pašu Angliju, un Amerikai savas piekrastes ūdeņos sāpīgi jāizjūt vācu zemūdeņu operācijas. Pretinieks šai gadā zaudējis 23 milj. brt. visvērtīgākā ku-ga tilpuma.

Jāaplūko vēl Japānas panākumi Tālajos austrumos. Arī šeit nekā nelīdz angļu un amerikāņu melu ziņas — fakti liecina, ka uzvarētāja visur ir Japāna.

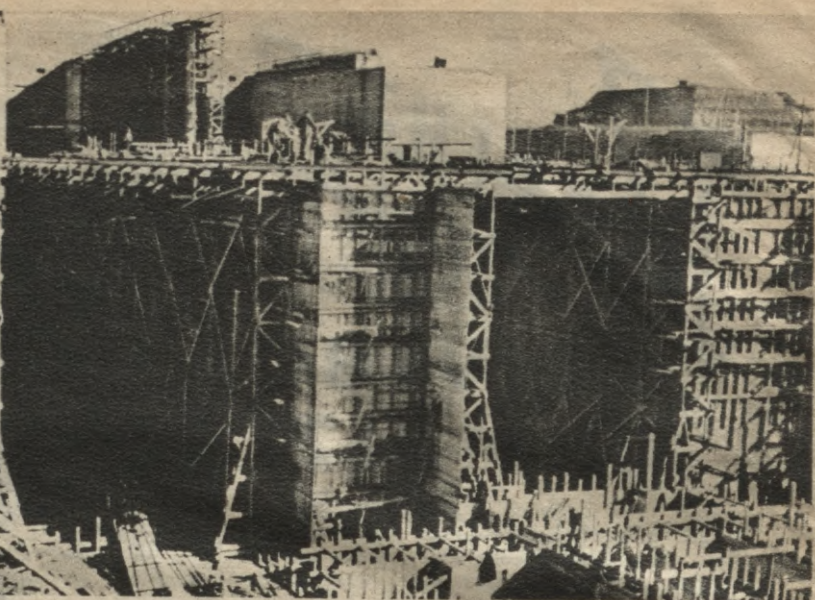
Sākot jauno gadu, mēs vērojam sekojošo: Pirmo reiz vēsturē Eiropas tautas vienojušās ciešā kopībā un Lielvācijas vadībā cīnās pret žīdisko imperiālismu, kas apdraud jauno pasaules kārtību. Lielvācija ar saviem sabiedrotiem iet pretī slavas pilnai galīgai uzvarai, kas visām nācijām un tautām, kas piedalījušās šai cīņā, nodrošinās laimīgu nākotni. Notiek lielākais sociālais apvērsums. Vecā pasaule, kur valdīja nauda un zelts, sabrūk un tai vietā ceļas jauna, kur valdīs darba brīvība un kur katram būs nodrošināta ikdienas maize, t. i. visas zemes lodes ļaužu miljoni varēs dzīvot pārticībā ilgus gadsimtus. W.

Dzimtene nenogurdama ražo ieročus fronteī.

Uzp.: H. Hofmann (1).

Orbis (1).

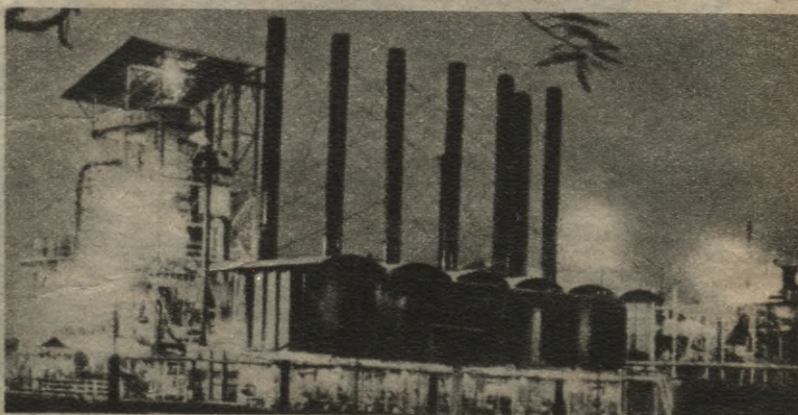
Fronte pret rietumiem! tā var apzīmēt lielo aizstāvēšanās joslu no Nordkapa līdz Biskajas līcim. Pēc tam, kad vācu kaņavīrs bija uzvarējis ienaidnieka valstis Eiropas rietumos un angļus pēc Denkerkas neveiksmes vairs Eiropā neuzskata par nopietniem pretiniekiem, Lielvācija uzņēmusies Eiropas kontinenta aizsardzību pret kara briesmām no rietumiem Norveģijas, kanāļa un Francijas krastos. Uzcēla milzīgus nocietinājumus, vācu flote ieguva svarīgākos atbalsta punktus. Eiropa ir sagatavojusies cienīgi saņemt savus pretiniekus! — Kāda zemūdeņu bunkura celtnie Francijas piekrastē.

Katru reizi, kad Lielvācijas valsts un nacionālsociālistiskās kustības Vadonis runā, visa pasaule aiztur elpu. Sabiedroto, preņinieka un neitrālo valstu nometnēs tad uzmanības degpunktā ir tā vīra izteiktās domas, kas kā valstsvīrs un kaņavadonis veido Eiropas likteni. Aizvien no jauna Vadoņa runas izgaissina preņinieka maldīgās cerības un apliecinā nesalaužamu cīņas spar un ticību uzvarai. — Vadonis reichstāgā uzrunā vācu tautas pārstāvjus.

1942. GADS

„Mūsu un sabiedroto kaņavīri izturējuši vissmagāko pārbaudījumu!” tā teica Vadoņis par austrumfrontes varonību 1941./42. gada ziemas cīņās. Iestājās tik bargā ziema, kādu Vidus- un Austrumeiropa vēl nebija piedzīvojuši. Austrumfrontes cīņītāji varonīgi izturēja dabas uzbrukumu un atsita milzīgās boļševiku ziemas ofensīvas cilvēku un ieroču masas. Dzimtene modri stāvēja par viņiem sardzē: vilnas un kažokādu vākšanas akcijās tā pierādīja savu ziedošanas gatavību un frontes un dzimtenes vienību. — Atvairīšanās cīņa plašajā padomju teritorijā.

Kad 1940. gadā Vācija, Itālija un Japāna noslēdza triju valstu paktu, kara kūdītāji Londonā un Ņujorkā vēl neticēja, ka šī revolūcionārā valstu savienība izvērtīsies tiem par milzīgām briesmām. Kopš 1941. gada decembrī Japāna uz USA uzaicinājumu atbildēja ar kara pieteikumu, varonīgā Tālo Austrumu tauta sevišķi 1942. gadā gūvusi izšķirīgus panākumus. Amerikāņu flotes lielākās daļas iznīcināšana Klusajā okeanā, lielo angļu kaujas kuģu nogremdēšana, Singapuras un jēlvielām bagātu apgabalu ieņemšana ir svarīgi sasniegumi galīgās uzvaras nodrošināšanā. — Šī eļļas rafinērija nestrādā vairs Anglijas vai USA labā, bet Japānas kara vajadzībām.

Vācu ofensīva Austrumfrontes dienvidos sākās ar pirmajiem pavasarā saules stariem. Izlaušanās kauja Kerčas zemes šaurumā bija sākums. Sevastopole, Čarkova, Rostova, ieešana Kaukazā, Donas pāriešana un izlaušanās līdz Volgai ir šīs vasaras ofensīvas svarīgākie ieguvumi. Milzīgi ir boļševiku cilvēku un ieroču zaudējumi, bet vēl smagāks tiem ir jēlvielu avotu un t. s. melnzemes apgabala — Padomju savienības labības klēts — zaudējums. Visi boļševiku atslogošanas uzbrukumi austrumfrontes vidus- vai ziemeļdaļā nespēja aizkavēt vācu un sabiedroto armiju panākumus. — Bezgalīgas gūstekņu masas bija redzamas arī 1942. g. austrumu kaujas laukos.

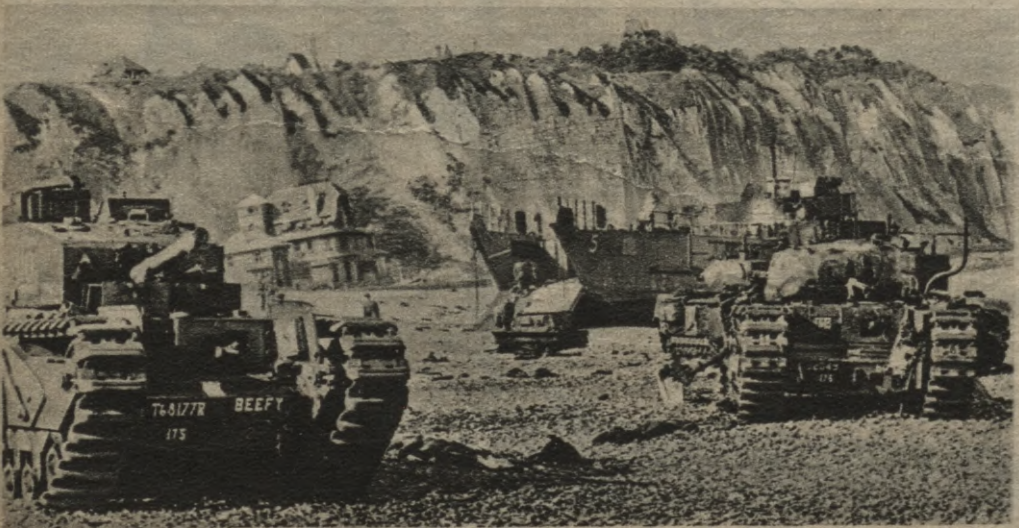
Vadoņa un Dučes sastapšanās noritēja sevišķi sirsniņi nacionālsociālistiskās un fašistiskās revolūcijas radnieciskās būtības un abu valstsvīru personīgās draudzības dēļ. Draugiem un ienaidniekiem vienmēr ir skaidrs, ka Hitler'a un Musolini satikšanās katru reizi ievada izšķirīgus notikumus. — Vadoņa un Dučes sastapšanās 1942. g. maijā Zolčburgā.

LIELU IZŠĶIRĒJU PANĀKUMU GADS

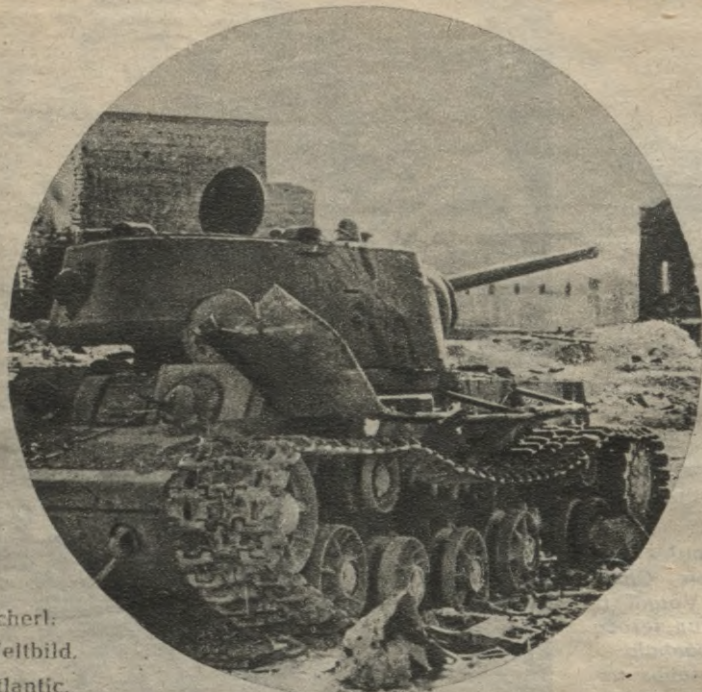
Vācu un somu ieroču brālību 4. jūnijā skaidri apliecināja Vadoņa apmeklējums Somijā sakarā ar mārsaļa Mannerheima 75. dzimunddienu un 50 gadu militāro jubileju. Somu tautas varonīgā cīņa var būt paraugs visām Eiropas tautām. — Somu bruņoto spēku virspavēlnieka galvenajā mītnē: Lielvācijas Vadoņa (otrs no labās) sarunā ar Somijas valsts prezidentu Riti (civilā); vidū — ģenerālfeldmaršals Keitel's, pa labi — feldmaršals Mannerheims, no kreisās pirmais — ģenerālis Diell's.

Cerčila izmisuma solis, ko tas spēra pēc Staļina pavēles, beidzās ne tikai ar militāru sakāvi, bet arī ar šā angļu kara kūdītāja mutes bajēra lielisku blamāžu. Pēc tam, kad ilgu laiku bija daudzrunāta t. s. „otra fronte”, angļu un amerikāņu invāzijas karaspēks 19. augustā pie Djepes mēģināja ierīkot priekštilta nocietinājumu uz Eiropas cietzemes. Nedaudz stundās šis pasākums tika iznīcināts un tālāki mēģinājumi aizkavēti. Vācu armija pierādījusi, ka tā arī rietumos nosaka stāvokli. — Djepes kara lauks, iznīcinātās angļu bruņu mašīnas.

1942. GADS — LIELU IZSVĪRĒJU DARĀKĪMŪ GADS

Scherl.
Weltbild.
Atlantic.

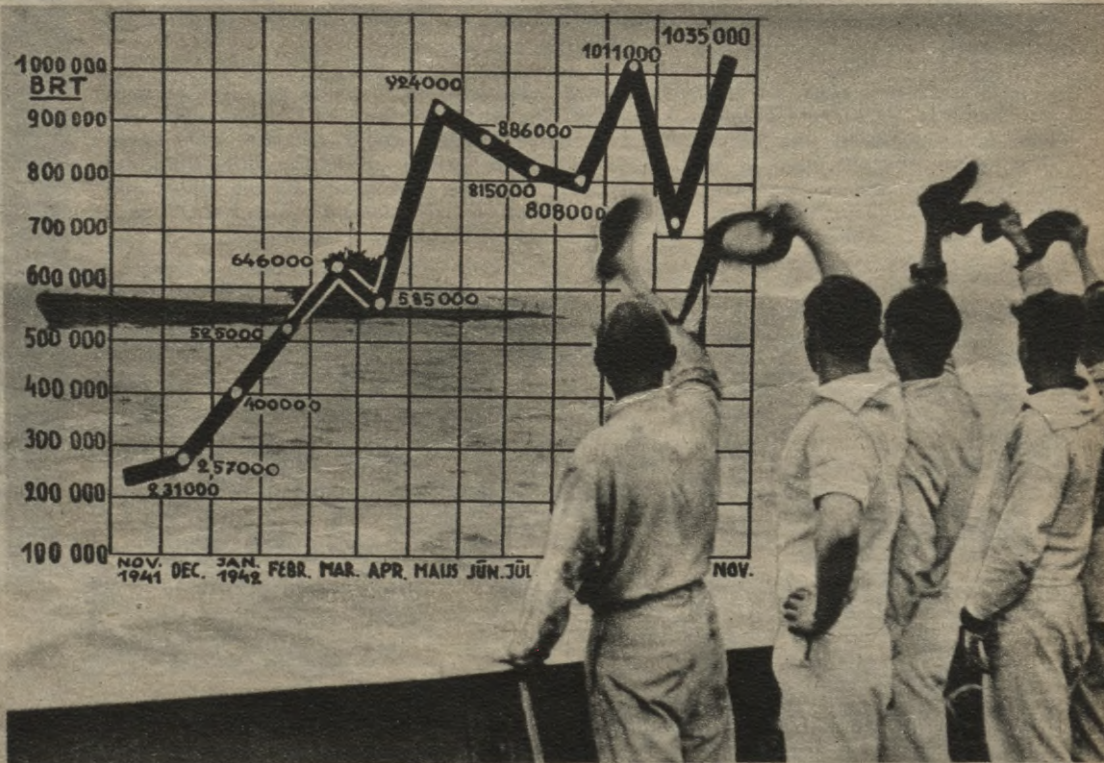

1922. gada 28. oktobrī Musolini uzsāka itāļu revolūciju un Eiropas garīgo apvērsumu ar Romas gājienu. Itālija atzīmēja savas revolūcijas 20. gadadienu, ievērojot kara laika nopietnību. Par zīmi dziļajai iekšējai vienībai Vadonis nosūtīja uz Romu sevišķu NSDAP delegāciju. — Duče sagaida vācu delegāciju, kuras priekšgalā atradās reichsorganizācijasleiters Dr. Ley's, kas nodeva NSDAP sveicienus un personīgu Vadoņa vēsti.

Ciņa Atlantikā lēni, bet droši tuvojas pretilieka katastrofai. Interesanti vērot, ka Londonā un Ņujorkā aizvien biežāk atskan nervozās balsis, kas runā par stāvokļa nopietnību un zemūdeņu briesmām: 1942. g. janvārī bruņoto spēku virspavēlniecība ziņoja, ka vācu zemūdenes pirmoreiz parādījušās Ziemeļamerikas un Kanādas ūdeņos. Tagad tās modri stāv sardzē no Ziemeļu Ledusjūras — pāri Atlantikam — līdz Indijas okeānam. Līdz 1942. g. novembrim (ieskaitot) vācu zemūdenes nogremdējušas 14.796.975 brt, gaisa spēki un citas vienības vēl 8.273.700 brt, tā ka ienaidnieks līdz šim (neieskaitot neapstiprinātos un mīnu kara nogremdējumus) zaudējis 23.070.675 brt. Jūras karš nesaudzīgi turpinās, piedaloties aizvien lielākiem spēkiem. — Vācu zemūdene pēc spožas uzvaras atgriežas bazē.

Staljingradai šā kara vēsturē būs izcila nozīme. Jau tagad ciņā par šo cietoksnim līdzīgo pilsētu dēvē par „visu laiku lielāko ielu kauju”. To nav iespējams salīdzināt ar iepriekšējā kara priekšstatiem un mērogiem. Jau mēnešiem trako ciņas, rūc stukas, dun lielgabali. Visu ieroču šķiru vācu kaņavīri soli pa solim laužas uz priekšu. Sasniedzot Volgu un pārtraucot boļševiku apgādes kuģu kustību pa šo ārkārtīgi svarīgo ūdensceļu, sasniegts Staljingradas uzbrukuma militārais mērķis. Pēdējo pretošanās lizdu krišana ir vaifs tikai laika jautājums. Vācu kaņaspēks, par spīti visām ienaidnieka melu ziņām, ir cieši nostiprinājies līdz šim ieņemtajās pilsētas daļās. — Pēc ielu ciņas Staljingradā.

Nevarēdami Eiropā radīt otru fronti, angļi un amerikāņi uzbruka savas agrākās sabiedrotās kolonijām — ieņēma franču Ziemeļafriku. Tā viņi skaidri parādīja savas zemiskās ciņas metodes, bet nebija sagatavojušies, ka Vadonis tiem tūlīt atbildēs. Zibenīgā prettriecienā tika ieņemta Francijas Vidusjūras piekraste un Tunisā un Bizertā radītas svarīgas ass valstu pozīcijas jūrkām operācijām. Savu politiku un kaņaspēka nodevības dēļ Francijai bija jāzaudē flote. Par spīti šiem notikumiem Vadonis arī Franciju grib uzņemt Jaunās Eiropas kopībā.

Mūsu tēvi, dēli un brāļi, kas kopā ar vācu un viņu sabiedrotā tautu karavīriem cīnās austrumos, Ziemsvētkos nevarēs būt savējo vidū. Mājās palicēju svēts pienākums ir gādāt, lai viss skaistais un gaišais, kas saistās ar Ziemsvētkiem, šogad nepaiektu secen arī latviešu cīnītāju bērniem. Atsaucīgas sirdis par to jau domājušas un gādājušas.

Gaiši mirkli valdīja kapr. Vald. Lilienfelda ģimenē, kur viesojās „V. Kuzes” saldumu fabrikas vadība un strādnieku pārstāvji. Taču vislielākais prieks pārņēma 5 bērnu pulciņa gādnieces sirdi, kad Ziemsvētku vecītis — „V. Kuzes” dir. R. Veidemanis atvēra dāvanu saiņus. Strādnieku pārstāvis V. Eglītis līdz ar daudzajām mantām nodeva ģimenei arī 400 RM. Līdzīgi karavīru daudz bērnu ģimenes iepriecinājuši: „Vienības” direktors O. Zāgars, konservu fabr. dir. Āboliņš, visi Rīgas tirdzniecības uzņēmumi u. c. Tomēr to skaits, kas vēl seko cildenajiem piemēriem, ir krietni prāvāks. J. Rl.

KONCERTI FABRIKĀS

Mūzika atsvaidzina cilvēka garu un dod jaunu sparu darbā. To labi izpratusi ACS vadība, kopīgi ar Rīgas radiofonu rīkodama darba pārtraukuma koncertus mūsu lielākajās fabrikās. Priekš Ziemsvētkiem notika jau divdesmit piektais, tātad jubilejas koncerts. Tas bija arī savdabīgākais, jo risinājās divās darba vietās uzreiz: kādā „Vairoga” darbnīcā un saldumu fabrikā „Laima”. Vairogā kalēji un citi smagā darba strādnieki redzēja uz estrādes radiofona orķestri prof. J. Mediņa vadībā, operdziedoni M. Vinteri un A. Kortānu, bet „Laimas” strādnieces baltajos darba tērpos pildīja zāli, kurā spēlēja deju kapella A. Kornēliusa vadībā un dziedāja F. Viksne un A. Kortāns. Abi ansambļi it kā sacentās un guva aplausus abās zālēs, jo tos, kuņus neredzēja, tomēr dzirdēja pieslēgtajos skaļruņos. Strādnieku un strādnieču uzmanība un sirsnīgā atsaucība rādīja, ka šie koncerti tiešām iet pie sirds. Koncertu jubilejas gadījumā ACS apmainījās telegrammām ar ģenerālkomisāriātu, kas šos muzikālos starpbrīžus ierosinājis un atbalstījis. Koncertus noklausījās arī ģenerālkomisāriāta un ACS amatpersonas. —kk

PRIEKŠ CĪNĪTĀJIEM

Ziemsvētku vakars kapr. Valdemāra Lilienfelda ģimenē. Bez gaišās svētku eglītes, kas dod siltumu bērnu sirdīm, cīnītāju atvases iepriecina arī ciemiņu atvestās veltes: saiņi un kārbas ar svētku cepumiem, saldumiem, šokolādi, miltiem, putrainiem, makaroniem, olām u. c. Attēlā: no kreisās dir. R. Veidemanis, V. Eglītis, no labās pirmā O. Lilienfelde.

Dziesmas un mūzika iepriecina ievainotos karavīrus un palīdz tiem aizmirst sāpes.

VĀCU MEITENŪ KONCERTI LATVIJĀ

Pagājušajā nedēļā negaidītu un reizē patīkamu pārsteigumu ievainotajiem karavīriem yisās Rīgas kara slimnīcās sagādāja H. J. Austrumprūsijas novada 40 meiteņu muzikālā kopa. Kopa ciemojās pie ievainotajiem vācu karavīriem, latviešu, igauņu, spāņu un citu tautu brīvprātīgajiem cīnītājiem. Meitenes, staigādamas no vienas telpas otrā, ar vijolēm, gitarām, flautām un čelliem lika aizmirst sāpes pat grūtāk ievainotajiem karavīriem. Vieglāk ievainotie ieradās slimnīcu zālēs, kur raibā virknē vijās mūzikas gabali, dziesmas, dejas, deklamācijas un teātra izrāde. Vācu meitenēm visur bija atsaucīga un ļoti pateicīga publika. Par šīm viesizrādēm sajūsmināti bija kā skatītāji, tā atskopotājas un tēlotājas. R. D.

Vācu meitenes iemilējušas un leicami prot arī flautas un čella spēli.

Vecā gada vakarā mānīgais zilē, ko dos nākamais gads. Prātīgais nezilē, bet gan domās pārskata pagājušās dienas, tā sastādīdams gada bilanci, lai pēc tās spriestu par nākotnes izredzēm. Tā pārskatot 1942. gada divpadsmit mēnešus, varam apmierināti teikt, ka mūsu zemei un tautai tas bijis dzīves atjaunošanas gads.

Gads sākās ieroču slavas mirdzumā. Mūsu pirmās brīvprātīgo vienības jau cīnījās austrumos. Latviešu kara dziesmām brīvi skanot, sirmajai Rīgai 1. janvārī izgāja cauri jauni pulki ar saules zīmi pie cepurēm, lai stātos blakus vācu un citu brīvo Eiropas tautu karotājiem pret mūsu tautas jaunāko ienaidnieku — bolševismu. Mēs viņus izvadījām ar ziediem un lepnūmu, ka gandarījumu saņēmis mūsu tautas varonības gars, jo atkal varam ņemt ieročus rokās savas taisnības, tiesību un goda aizstāvēšanai.

Mēs viņus izvadījām un neaizmirsām. Drošajā aizmugurē palikušie ziedoja slēpes un piederumus, kažokus un citādu siltu apģērbu, kas bija nepieciešams cīnītājiem ārkārtīgi bargajā ziemā. Un mēs vairs nešķirojam, kam ziedojam — mūsu brīvprātīgajiem, vācu karavīriem vai sabiedrotajiem, jo jutām, ka esam iekļāvušies Jaunās Eiropas tautu saimē.

Šī iekļaušanās to pulkā, kam pieder Eiropas nākotne, iegūva jaunu izpausmi, kad atskanēja aicinājums mūsu jaunatnei pieteikties Vācijas darba dienestā. Atsaucība bija jo liela. Un tāpat kā Vācijā, kur karavīrs, strādnieks un mākslinieks iet kopsoli, arī Latvijā pēc ģenerālkomisāra ierosinājuma 23. janvārī latviešu tēlotāji mākslinieki ar kopīgo mākslas izstādi izgāja savā parādē.

Pirmās brīvprātīgo vienības kaujās ar bolševikiem bija teicami apliecinājušās latviešu kareivisko stāju, tāpēc sekoja atklāts uzaicinājums visā zemē pieteikties latviešu bataljonos. Pie ieročiem ķēras jauni un veci, sirmi virsnieki un jauni zēni. Un tā ka uzvara nav izcināma kailām rokām, aizmugure rosīgi stājās pie krāsaino metālu vākšanas kara rūpniecībai.

Lai atjaunotu bolševiku sagrauto saimniecības dzīvi, tai laikā pēc Austrumzemes reichskomisāra rīkojuma sākās mūsu tirdzniecības, rūpniecības un amatniecības reprivatizācija. Bolševiku kolektīvizācijas murgs bija aizdzīti. Ipašniekiem nodeva atpakaļ nacionalizētos namus. Cilvēki atkal atguva savus ipašumus un pašieromes brīvību. Šiem soļiem sekoja reichsministra A. Rosenberg'a rīkojums par pašpārvaldi Latvijā, un šo Lielvācijas uzticības apliecinājumu latviešu tautai mēs uzņēmām ar nepaspējamu prieku. Tad, kā lielās cīņās atbalss no austrumu kaujas laukiem, nāca ziņa, ka mūsu brīvprātīgie izpelnījušies varonības vainagojumu: kapteinis Mateass, kapr. Bogdanovs, kapr. Bikass un kar. Kīvītis saņēmuši Dzelzs krustu.

Aprīlī uz Vāciju devās darba dienesta jaunieši. Viņiem sekoja brīvā līguma strādnieki un strādnieces, līdri plecu pie pleca ar vācu strādniekiem arī pie fabriku darba galdiem pierādītu savu labo gribu un spējas uzvaras izcīnīšanā. Un 1. maijā priecīgi plīvoja vēja kāšakrusta un sarkanbaltarkanais karogs pirmajos brīvajos darba svētkos pēc bolševiku vergu jūga nokratīšanas.

Liels notikums bija austrumu apgabalu reichsministra A. Rosenberg'a apciemojums. Tas deva iespēju pašpārvaldes ģenerāldirektoriem saņemt tiešus norādījumus par normālas dzīves atjaunošanu un jaunuzbūvi mūsu zemē, kā arī vērst reichsministra vēribu uz tiem jau ājumiem, kas mūsu tautai svarīgi. 9. maijā ģenerālkomisārs Dr. Drechsler's oficiāli ievēda amatā pašpārvaldes ģenerāldirektorus ar ģen. Dankeru priekšgalā.

Kultūras dzīvē daudz ierosinājumu deva vācu grāmatniecības izstāde Rīgās pils. mākslas muzejā. Atzīmējot mūsu atbrīvošanas gadadienu, 1. jūlijs izvērtās krāsīgos svētkos. Šai dienā tauta plūda svētkoļojumos uz šausmu gada mocekļu atdusas vietām. Krāsīni vainagi godināja cīņās pret bolševikiem kritušos vācu un latviešu varoņus. Izstādē „Eiropas likteņcīņas austrumos” un „Bolševisma gads Latvijā” doku-

mentēti eksponāti vēlreiz pārliecināja tūkstošiem cilvēku par briesmām, no kurām mūs izrāva Adolf'a Hitler'a varonīgie pulki.

Tas deva jaunu spar labākas dzīves veidošanai un pārliecināja, ka neviens nedrīkst palikt savrup. Tiešām, visi arī darīja, ko spēja. To rādīja desmiti tūkstoši talcinieku meža darbos, laukos, ostās, — it visur, kur vajadzēja darba rokas. Skate „Latvijas saimniecība kara apstākļos” rādīja, ka izprotam šo laiku un protam tikt pāri kara apstākļu radītām grūtībām. Savukārt izstāde „Vācija palīdz pati sev” pārliecināja, ka anglosakšu nodoms ar Eiropas blokādi sasniegt Vācijas kapitulāciju, sairst bez kara ieročiem; to satriec vācu zinātne un rūpniecība.

Pagājušais gads rādīja, ka Vācija palīdz ne vien sev, bet arī citām tautām. Bolševiki ierāva dziļu robu mūsu lauksaimniecībā un lopkopībā, aizvedot ļoti daudz zirgu un sugas lopu. Šo mūsu saimniecības dzīves svarīgo nozaļu atjaunošanai un uzlabošanai ar reichskomisārieta gādību un Austrumzemes centrālās tirdzniecības sabiedrības starpniecību Latvijas zemkopji saņēma no Vācijas labākos sugas zirgus, govīs, aitas un cūkas. Lai smeltu ierosmi un iepazītos ar Vācijas kārtību, darbu un dzīvi kara laikā, Vācijas iestādes uzņēma vairākas lietpratēju, strādnieku un žurnālistu delegācijas. Atgriezdamās tās pārveda novērojumu par vācu tautas vienību un nesatricināmo uzvaras pārliecību. Šī labā pārliecība pagājušā gadā vadījusi arī darbīgo latviešu rokas. Pārliecībā par labāku nākotni novāktas kara postījumu drupas, uzplēsti jauni lauki, iekopti dārzi un dārziņi, vairota raža un veikta pašapgāde, bieži vien pārvarot sākumā šķietami nepārvaramas grūtības. Valsts darba dienestā ar prieku un sajūsmu aizgājuši jauni zēnu un meiteņu tūkstoši, arvien pieaudzis brīvā līguma strādnieku un strādnieču skaits, ko mūsu tauta devusi vācu vīriešu aizstāšanai Lielvācijā. Tai pašā laikā visās nozarēs diendienā augusi rosība arī mūsu zemē. Milzīgu darbu veikusi Tautas palīdzība. Līdzekļus šim darbam sagādājusi tauta tikai

Brāšā soli, cīnās un uzvaros gaitas apgātoli, mūsu brīvprātīgie dodas uz austrumu kaujas laukiem, lai piedalītos tautas ienaidnieka bolševisma saukšanā.

Lai palīdzētu uzvarai, latviešu jaunekļi stiež pieteikties valsts darba dienestā.

labprātīgu ziedojumu ceļā. Kopīgās gala uzvaras labā ar labām sekmēm veikta vērptamajam izejvielu vākšana jūlijā un novembrī. Mūsu brīvprātīgie apgādāti ar siltu apģērbu. Viņu iepriecināšanai Ziemsvētkos savākti un nosūtīti veseli dāvanu sainiņu kalni. Tas pierāda latviešu tautas vienību izšķirīgos vēstures brīžos. Un Lāčplēša svētkos, tāpat arī 18. novembrī ziedu veltes un asaru mirdzums svētceļnieku acīs Brāļu kapos un pie Brīvības pieminekļa rādīja, ka tautas vienībai ir jau cēlas tradīcijas. Pagājušais gads nesā atjaunotni arī tām.

Un nobeigumā vēl pieminēsim lielo kultūras darbu: izstādes, koncertus, teātru jaunuzvedumus, jaunas grāmatas, filmas, senatnes pētīšanas darbu, novādu dziesmu un pļaujas svētkus, dažādas sanāksmes, vakarešanas, kā arī pilnīgi jaunu kultūras izpausmes veidu — darba pārtraukuma koncertus fabrikās. Visu to deva aizvadītais gads. Un tas bija iespējams tikai tādēļ, ka austrumos nesatricināms vācu un sabiedroto kaņavīru valnis mūs sargāja un šķīra no kultūras lielākā ienaidnieka — boļševisma.

Ja vēl ievēro, ka pagājušā gadā izveidojās un nostiprinājās laba saprašanās un sāksma starp iedzīvotājiem un Lielvācijas Vadoņa ieceltajām Austrumzemes augstākajām pārvaldes personām, tad droši varam apzīmēt šā gada bilanci par aktīvu un jo pašāvēgāk raudzīties pretim jaunajam 1943. gadam. Dzīve atjaunojas visplašākajā un vislabākajā šā vārda nozīmē, un latviešu tauta iet pretim gaišākai nākotnei, ko sola galīgā uzvara un Jaunā Eiropa!

Kārlis Krūmājs.

Latvijas atbrīvošanas svinības 1. jūlijā Rīgā. Uzņēmumā — kafaspēka parāde. Vidū reichskomīsārs Lohse.

Generālkomīsārs Dr. Drechsler's atklāj izstādi „Eiropas likteņciņas austrumos” un „Boļševisma gads Latvijā”.

Tauta neaizmirst savus cīnītājus, tāpēc svētkos uz fronti plūst dāvanu straumes, un atsaucīgākā, protams, ir jaunatne.

Lāčplēša svētkos Brāļu kapos pulcējās svētceļnieki un delegācijas, godinot kritušos vācu un latviešu varoņus.

Austrumu reichsministrs A. Rosenberg's, apmeklējot Rīgu, iepazīnās arī ar slimnīcām. Uzņēmumā — reichsministrs sarunājas ar ievainotu vācu kaņavīru.

Aizmugūre palīdz frontei kā spēdama. Sekmīgi veicās slēpju, siltu apģērbu, vērptamajam materiālu un metālu vākšana.

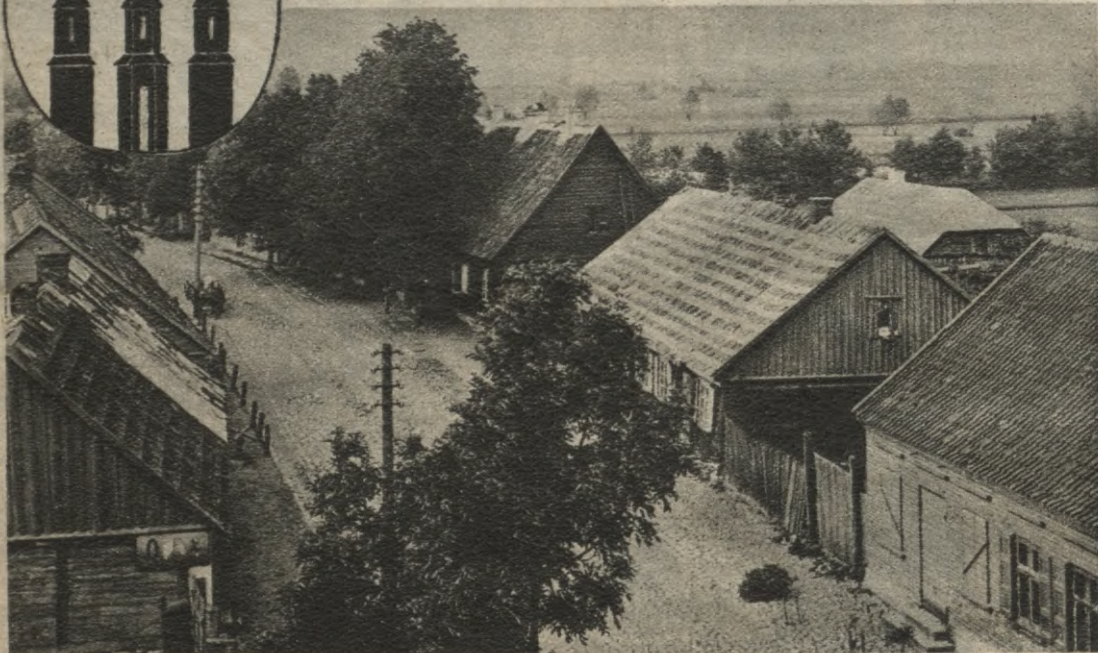

PILTENE

SENĀ BĪSKAPU PILSĒTA

Lielā iela Piltēnē.

Kurzemē, piejūras līdzenumā 25 km no ietekas jūrā Ventas sengultne sasniedz vienu no vecākajām Latvijas pilsētām — Pilteni. Pilsētiņas galvenā iela pakavveidīgi ieslēdz Sudmalkalnu — septiņu dzirnavu kalnu, kādreizējo 7 kūngu novadu. Viena no daudzajām teikām par Pilteni stāsta, ka šis ovālais smilšu uzkalniņš Ventas sengultnes lokā slēpj aizmigušu pasaules pēdējo milzi. Priekš daudziem gadiem Pilteni šķērsojušas 7 Ventas pietekas. Cetras lielākās plūdu laikā vēl tagad pārplūdinā Pilteni. Kādreiz Piltēnē bijuši 12 krogi, un tos visus varēja izstaigāt par 7 kapeikām. Tomēr pārāk lieli dzērāji piltenieši nekad nav bijuši.

Piltēnes pilsētas iesākums noteikti nav zināms. 13. g. s. sākumā Piltene kļuva bīskapa sēdeklis. Piltēnes pils, ko pabeidza celt 1295. g., bīskapijas laikā bija ievērojama ar portretu galeriju. Tur atradās arī bīskapu arhīvs un bibliotēka. No kādreizējās varenās un lepnās pils saglabājušās tikai divu torņu paliekas. 1750. g. sagāzās pēdējā vēl apdzīvojamā pils daļa. Pēc tam no sagruvušās pils akmeņiem un ķieģeļiem celtas mājas plašākā apkārtnē. Vēlāk gan tas noliegts. Daudz un dažādi nostāsti vijas ap pils slepeno apakšzemes eju zem Ventas gultnes. Vēl tagad, sperot stingrāku soli, pilsdrupu apkaimē vietām jūt dunam zemi.

Tagadējā Piltēnes baznīca celta 1808. g. un vēlāk vairākkārt pārbūvēta. Piltēnes baznīca ievērojama ar saviem kokgriezu-

miem un ērgelēm, kurām piekonstruētais metalla ērglis kādreiz plivināja spārnus.

Savā ilgajā mūžā Piltene daudz ko pieredzējusi. 1330. g. rīdzinieki kopā ar leišiem uzbruka Piltenei un to galīgi izlaupīja un nodedzināja. Pils palika neskartā. 20 gadu vēlāk Piltēnē uznācis mēris, kas nemitējies ilgāku laiku. Vēsture min kādu apvainoto Visbijā, kas pirms sadedzināšanas atzinies, ka, kāda Lībekas žīda pamudināts, nozāļojis laudis Prūsijas pilsētās un arī Piltēnē. Piltenieši domā, ka mēris var būt izcēlies no vēžiem, kas, Ventas gultnei izžūstot, tur lielos vairumos ķerti un patērēti. Pēc pilteniešu nostāstiem mēris Piltēnē bijis niknāks par vecajā derībā minēto „maitātāju” Ēģiptē.

1557. g. 20. jūnijā Kurzemes un Sāmsalas bīskaps Jānis Mūnchhausen's Arensburgā piešķīra Piltenei pilsētas tiesības. Bet jau 1559. g. minētais bīskaps Piltēnes - Kurzemes bīskapiju pārdeva.

Ilgus gadus Piltēnes dēļ turpinājās cīņas un tiesu gaitas. Par Piltēnes mantojuma tiesībām cīnījās hercogi, karaļi, bīskapi.

Līdz 1817. g., kad Aleksandrs I Piltēnes autonomiju likvidēja, šis apgabals faktiski bija diezgan patstāvīga muižnieku republika, sākumā militāri no ordeņa atkarīga, vēlāk kā ķīla vai lēņu apgabals. Tā paša gada 25. augustā izdotais likums Kurzemes zemniekiem atdeva personīgo brīvību un nodibināja pagastu un muižas pārvaldi — pagasta policiju. Taču 1611. g. apstiprinātie un 18. g. s. papildinātie Piltēnes statūti Piltēnes apgabalā pa daļai bija spēkā vēl līdz pat 1937. g. beigām.

17. un 18. g. s. kaļos Piltene daudz cieta. Tikai vēlākos gados uzlabojies Piltēnes materiālais stāvoklis. Boļševiku gads arī šeit atstājis jūtamu robu. Pašreiz pilsēta sāk atkal atzelt. 12. decembrī Piltēnes vecākā un rosīgākā biedrība, ko dibinājis kādreizējais pilsētas sekretārs Māteru Juris, — brīvrātīgie ugunsdzēsēji atcerējās savu 75 gadu pastāvēšanu.

Kādreiz Piltenei bija piestājušies 3 ļaunumi: nepareizākie svāri Eiropā, „prāģeri” ar sliktāko slavu visā pasaulē un vissarežģītākie likumi Latvijā. To zināja tālu aiz Piltēnes robežas. Kad pie svērsanas vēl bija žīdi, svārs

Plūdu laikā dažās Piltēnes ielās satiksme iespējama vienīgi ar laivām.

vienmēr izrādījās stipri mazāks. Pašreiz Piltēnes svāri sveķ tāpat kā citur. Ar saviem mūziķiem piltenieši ir apmierināti. Sarīkojumos, kur spēlē kāds Piltēnes orķestris, visi aizrāvīgi nododas dejas priekam un neviens nerunā par pārtikas devām, ko gadās dzirdēt pat Rīgas labākos simfoniju koncertos. Vislabākie saimnieciskie likumi tagad valda Piltēnē, jo visi iedzīvotāji ir pašražotāji.

Piltēnē gan viss nāk daudz vēlāk nekā citur, bet toties daudz savādāk.

Anda Rītupe.

Bīskapu pilsdrupas Piltēnē pie Ventas sengultnes.

JAUNU GADU SAGAIDOT

SENĀS PARAŽAS UN TAUTAS TICĒJUMI

Jaungada nakts vecu jauzu ticējumos ir brīnumu pilna nakts, kad pusnakts stundā uz mirkli visās akās ūdens pārvēršas par vīnu un lopi un zvēri spēj runāt cilvēku valodā. Ja kāds grib uzzināt, kas gaidāms jaunajā gadā, tam to nakti jānogulstas stallī, zirga pasilē. Un kad pusnaktī gadu mijā zirgs nopūšas, tam jāvaicā: „Ko tu, Bērīt (jeb Mellīt u. c.), nopūties?” Tad zirgs, kas tai brīdī spējot runāt, pateiks, kas nākamajā gadā jāutātājam gaidāms. Ja zirgs nenopūšoties — arī tā esot labi, jo tas nozīmē, ka gulētājam priekšā laimīgs gads.

Jaungada nakti nogulēt tur par kauna lietu. To cenšas pavadīt draugu un paziņu vidū un zilējot. Visizplatītākais zilēšanas veids ir jauna gada laimes liešana. Zilētāji izkausē skārda trauciņā vai

Zilēt var arī uz ielas vai ceļa. Isi pirms pusnakts jāiziet uz ielas vai ceļu krustojumā un taisni divpadsmitos jāiet pa ceļu uz priekšu. Ja pirmais pretimnācējs vīrietis — tai gadā būs kāzas, ja sievietes, tad nekā. Ja iet vairākas meitas kopā, tad iepriekš jānorunā, kurai būs pirmais pretimnācējs, kurai otrs u. t. t.

Tie visi ir nevainīgi un jautru pārsteigumu pilni zilēšanas veidi. Bet dažkārt patik arī noslēpumainākas un baigas lietas. Tad, pusnaktij tuvojoties, klusi aizlavās no draudzeņu pulciņa tumšā istabā, ņem spoguļi, noliek to uz galda tā, ka redzamas istabas durvis. Katrā pusē spoguļim nostāda divas sveces un, pulkstenim sitot divpadsmit, uzmanīgi vēro spoguļi durvju attēlu. Ko spoguļis rādīs, tam nākamajā gadā lemts notikt. Bet vecāsmātes saka, ka spoguļi rādoties velns.

Zilē arī ar gredzenu un ūdens glāzi. Gredzens jāņemot tāds, ar ko baznīcā laulā. To isi pirms divpadsmitiem jāieliekot glāzē, pašai aizvērtām acīm jāapsēžoties pie galda, noliecoties pār glāzi. Kad nosit divpadsmit, acis jāatver un jāskatās taisni gredzena vidū, kur tad redzams kāds priekšmets vai seja.

Vecākiem vīriem rūpējās citas lietas. Tie Jaungada vakarā gājuši dārzā un purinājuši augļu kokus, lai nākamā gadu būtu daudz augļu.

Saimniekiem Jaungada naktī bijis jārupējas par klusajiem ciemiņiem — veļiem un mājas gariņiem, noliekot pirtī uz lāvas brandavīnu, alu, galu, maizi un aizdedzinātu sveci, lai ciemiņi varētu mieloties.

Vecāsmātes vismīlāk zilējušas pēc dziesmu grāmatas. Grāmatā pie dziesmiņas: „Tā ticība dod taisnību” ielikta t. s.

krusta atslēga (kam zobos krusts) tā, lai atslēgas gredzens paliktu laukā. Grāmatu cieši nosējušas ar baltu vilnas dziju, ietvērušas atslēgas gredzenu starp abu rādītāju pirkstu galiem, lai grāmata brīvi karātos, un skaitījušas minētās dziesmiņas pirmo pantīņu, izteicot pēc tam savas vēlēšanās. Ja tām lemts piepildīties — grāmata griezusies uz labo, ja ne — uz kreiso pusi.

Daudz un dažādi ir Jaungada zilēšanas veidi. Tagad tos visus uzskata par jautru rotaļu un laika kavēkli, bet vecos laikos tiem svēti ticēja. Un ticība taču kalnus gāzot. Ls.

J. Stelmachers — Jaungada naktī.

Visvairāk Jaungada zilēšanu iemīlējušas jaunas meitas. Ko gan viņas neizgudro, lai uzzinātu Laimas lēmumu... Un viss tas „nešpetno” puīšu dēļ. Pulciņā sanākušas, meitas Jaungada vakarā nober katra sev priekšā graudu čupiņu un noliek gaiļi vidū. Tā meita, no kuņas čupiņas

gaiļis vispirms sāk knābāt, pirmā no visām apprecēsies. Par precēšanos zilē arī citādi: meitas dodas tumšā kūti aitas ķert. Kuņai laimējas noķert aunu, tai nākamajā gadā vīrs rokā. Mazāk laimīgās nu jā ar kruķi uz cūku kūti un tur jautā: „Labvakar, lielmāte, cik ilgi dzīvošu neprecējusies?” Cik reizes cūka atrūkst, tik gadu prasītāji vēl jāgaida. Gribas meitām arī zināt, kāds īsti būs nolemtais līgavainis. To uzzina, raujot no jumta salmus un no žaģaru grēdas žaģarus. Ja izrauj salmu ar rogu — būs bagāts līgavainis, ja smidru žaģariņu — dabūs slaiku vīru, ja liku — būs vīrs ar liku muguru. Žaģaru vietā ņem arī malkas pagales.

VECO GADU IZVADOT

Svētku vakarā lielais Jānis pēkšņi nostājās saimes istabas vidū un uzsauc: „Kas nāks uz bīksēm?” Valenīks uzsprāga no gultas kā atspere:

„Nāc šurp, lai es tavu lielību nolieku sūņiem par apsmiektu!” Viņi saķēras viens otram bīksēs ap jostas vietu, un laušanās sākās. Pēc brītiņa abi aizsēlušies atzinās: „Nekā, mēs esam vienos spēkos!” — „Bet kas nolauzīs manu roku?” pasmējās saimnieks, atbalstīdams elkoni uz galda malas un paceldams delnu uz augšu. Lielais Jānis, protams, nosēdās pretim, tāpat uzslēdams savu labo roku. Viri saķēras delnām un mēģināja liekt viens otra roku sānis līdz galdam. „Kad tevi jupis!” pēc laiciņa izsaucās Jānis. Saimnieks to bija pieveicis. „Paga, paga, es arī pameģināšu!” nāca valenīks, bet arī viņš zaudēja. „Tur ir kāds knifis un to es atrādīšu!” solījās Jānis. „Bet uz krampjiem gan jūs man neesat pretinīki!” Viri

pēc kārtas sakrampējās ar labās rokas vidus pirkstiem un vilkās, ka likās — pirksti iztrūks, bet kā nu tādi dzīva tērauda kāši var iztrūkt? „Man tās knaibles no tēva,” viņš smējās. „Tas bija varens kalējs.” — „Bet sesku noduri tu nevari!” ķircināja mazais Jānis — valenīka dēls, kuru par istu puīsi meitas vēl neatzina. „Panāc šurp!” lielais Jānis bija gatavs uz visu. Saimnieklēja pudeli un slotas kātu. Puīši nostājās, plati ieplētusi kājas, ar muguru viens pret otru. Viņi saliecās uz priekšu, slotas kātu nolikuši starp kājām, tad satvēra to katrs aiz sava gala. Nu mazais Jānis grūda ar visu spēku, bet lielajam ar kāta galu bija jātēmē un jāpasit gar zemi priekšā nolikta pudele. Tas nemaz nebija tik vienkārši, un lielais Jānis piecas, sešas reizes dabūja izsaukties: „Kad tevi jupis!” Kad pudele apgāzās, viņi mainīja vietas. „Edžu, ko tu saki?” saimnieks uzrunāja savu prātīgo dēlu — studentu, kas bija atbraucis brīvvaldīkā svētkus nosvinēt. „Galū galā tas tomēr ir tautisks sports! Paklau, Jāni vai nepameģināsim zemās šūpoles?” — „Tad jau jāscēzas uz grīdas!” priecējās mazais Jānis. „Lai no-

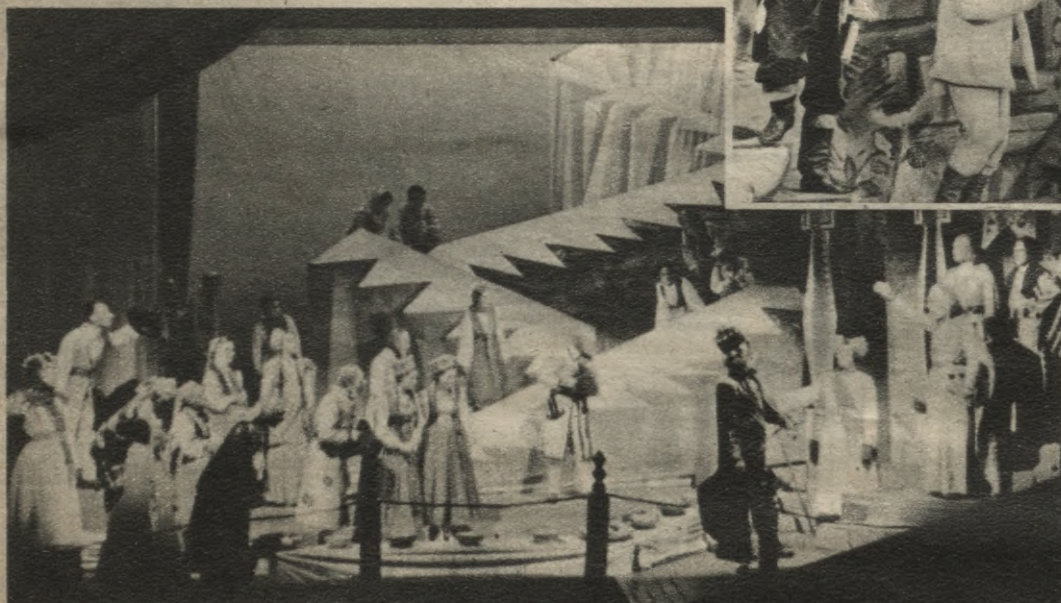
tiel!” atsaucās lielais. Edžus un lielais Jānis nosēdās uz grīdas, izstiepdami kājas un atbalstīdamies ar pēdām viens pret otru. Rokās viņi satvēra to pašu slotas kātu krustis pāri abu kājām. Sākās vilkšanās. Te viens pacēlās kādu sprīdi no grīdas, te otrs, heidzot Jānis bija gandrīz atgūlies guļus, bet Edžus izslīdēt gaisā. „Tev, Edžu, dibens par vieglu!” nolēma saimnieks. „Viņam no mācīšanās spēks sakāpis galvā,” prātoja mazais Jānis. „Bet vai zināt, ko rit darīsim?” jautāja lielais. „Ar griestagu lidosim!” atsaucās mazais. „Tev tūlīt viss jāizplāpā!” un bija lielais dusmīgs. Viņš, kā pašam šķita, bija visai slepeni izcirtis ālīgi diķa vidū, iedzinis tur kārtīgu stabu, kas pa nakti iesals, un uzrīkojis tam vīrsu garu kārti. Tās galos rit piejūgs ragaviņas, un kad kārti griezis apkārt, tad būs gatavais ledus karuselis. Ja braucēji ragavās labi nesaturēsies, tie aizlidos pa ledū kā salmu kūļi! K. K.

„Zelta zirgs“ Dailes teātrī

Par Ziemsvētku un Jaungada priekiem mazajiem un lielajiem Dailes teātris E. Smilga atjautīgā isinājumā un režijā atjaunojis saulgriežu pasaku „Zelta zirgs“. Pasakai dekorācijas gleznojis A. Spertals, bet interesanto kostīmu metus gatavojusi viņa kundze. Sevišķi labi izcēlās oriģinālās izdomas bagātā princeses Saulcerites zvaigžņu sega. Salīdzinot ar agrākām „Zelta zirga“ izrādēm, jaunais iestudējums valdzina ar savu koncentrēto veidu un skatuves moderno iespējamību izmantošanu. Taču stikla kalna aina varēja būt fantastiskāka, plašāka.

Stikla kalna pakājes aina.

Aina Kaķīša dzirnavās.

„Kaķīša dzirnavas“ Tautas teātrī

Vērtīgas domas vadīts, Tautas teātris sagatavojis svētku izrādēm K. Skalbes pasaku „Kaķīša dzirnavas“. M. Eglītes un J. Norviļa sadarbībā šī pasaka pārstrādāta dziesmu spēlē. Te komponists J. Norvilis pasakas fonam sakomponējis jauku dzirnavu dziesmu un kaķīša stāstu, kas sevišķi labi saliedēti ar pasakas latvisko sirsniņu un kolorītu. Atzinību pelna pēc M. Kovaļevskas meciem darinātie kostīmi un dekorācijas.

B.

STANISL. IVANICKA DARBU SKATE

MĀRSTAĻU IELĀ 6.

Stanislavs Ivanickis, kuŗa darbībai glezniecībā arī jau būs ap desmit gadu, savu pirmo darbu kopskati atklāj 3. janv. Ivanicka ota darinājusi daudzās lauku ainavas, lauku darbu ainas: kulšanu, kartupeļu racējus, arājus u. tml., kā arī portretus un plikņus. Ivanickis, ieturēdams gleznās pa daļai lokālo toni un tverdams raksturīgus skatus dažādos gada laikos, attēlo latviskās sētas, sadzīves un noskanu idilli. Zaļās zaļes plaukums, ko nesen kā atbrīvojuši

pavasara plūdi, pavasarīgie alkšņi un vēl nenozūvušais dubļainais ganu ceļš, zilā debess ar viegliem mākoņiem un ēkas ar tipiskām nojumēm — tie mākslinieka iecienītie motīvi. Ivanickis dzimis 1908. g. 13. aprīlī Rīgā. Viņš iestājies Mākslas akadēmijā 1924. g., bet līdzekļu trūkuma dēļ to 1927. g. atstāj. 1939. g. studiju nolūkos kādu laiku uzturējies Parīzē. Izstādījies Zaļās Vārnas, Neatkarīgo mākslinieku vienības u. c. izstādēs.

A. B.

St. Ivanickis savā darbnīcā.

St. Ivanickis — Kulšana. Eļļa.

St. Ivanickis — Pie dzirnavām.

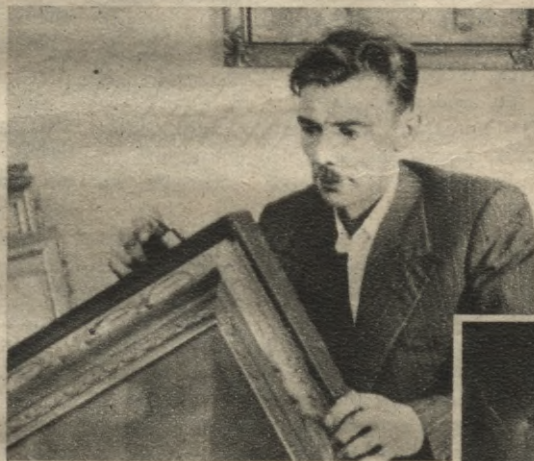
Fr. Milts — Plostnieki. Eļļa.

Fr. Milts — Laivas. Eļļa.

FRIDRICHA MILTA GLEZNU IZSTĀDE

KAIĶU IELĀ 30.

Fr. Milts gatavojas savai
gleznu izstādei.

Frīdriča Milta darbus sastopam gleznu izstādēs jau kādus gadus četrpadsmit. Tie skatītāju allaž saistījuši ar īpatnējo, drusku saraustīto virsmas apdari, brīvu pieeju dabai un pustoņu bagātību. Viņa krāsas kļūsinātas brūngani pelēkā gammā, kuru mākslinieks atdzīvina, atjautīgi iegleznodams vienu otru koši zaļā, vai sarkana gērba, jeb baltas buņas, melnas laivas vai cita spilgtāka plankuma veidā. Milts ir krāsu dzejnieks, viņa darbos svarīgākā nozīme gaumei. Savai krāsu apdarei mākslinieks izstrādājis tehniku, kas pirmajā mirklī liekas stipri metveidīga, pat nevižīga, bet, aplūkojot tuvāk, arī te vērojama autora gaumes izpausme. Šāda pastiprināta pievēršanās teknikai bīstama, jo ar laiku tā var izvērsties maniere, vai radīt vienu otru nepatīkamu paviršību. Taču, vērtējot Milta līdzšinējos sniegumus, varam droši paļauties uz viņa iedzimto talantu, darba prieku un sagaidīt turpmāk vēl plašāku vērienu.

Šī izstāde rāda 55 darbus eļļā, pastelī, ogle un aptver Milta 10 gadu meklējumus mākslā. Te redzam, ka Milta pūliņi un cīņa ar grūtajiem dzīves apstākļiem nav bijuši veltī. Viņa mākslinieka gaitu sākuma

liecinieks — Mākslas akadēmijas figurālās meistardarbnīcas absolvēšanas (1932. g.) diplomdarbs „Kafejnīcā” — liecina, ka jaunajam māksliniekam labas spējas un drošs tvēriens. Nākošais posms iezīmējas ar viņa otru lielāko izstādes darbu „Pie jūras”. Šai gleznā Milts jau parāda noteiktu mākslinieka stāju, ievadītu jaunreālisma gultnē. Vakareiropas meklējumi jau nogulsņējušies, kristalizējoties latviskā uztverē. Pārējie darbi rāda mākslinieku kā mūsu ainavas dažādo noskaņu labu attēlotāju gan eļļā, gan pastelī.

Izstādē ir arī vairāki portreti. Frīdrihs Milts dzimis 1906. g. 21. decembrī Rīgā. Pirmos soļus mākslas izglītībā viņš smēlies L. Liberta un K. Miesnieka vadītajos Kultūras veicināšanas b-bas zīmēšanasursos, pēc tam Latvijas mākslas akadēmijā.

Andis Bajārs

Fr. Milts — Pie jūras. Eļļa.

Fr. Milts — Vakars. Pastelis.

APŠOLĪTA ZEME

JĀNA SĀRTA ROMĀNS

(6. turpinājums.)

„Pēc gada,” viņa nobeidza, „ja tikai tas pilsētas kungs ļaus vaļu Kalvjiem te dzīvot, Liepkrastus mēs nepazīsim.”

Dzirdētais Daigu skaudri cēla un stiprināja. Un viņa izgāja nācējiem pretī vingrā solī, pirmīt atzinās tverto nobīdīdama sāpus.

„Labrīt mūsmājās, labrīt!” viņa atčaloja skanīgi, ne mirkli vairs neizlaizdama no prāta to, ko dažkārt pati sauca par tautisku viesmīlības garu. „Vai nesabradājāt kājas mūsu slavenajā rāva purvā?”

„Redzējām, meit, iesākto grāvi. Vai tad vīri grib to izrakt tikai paši saviem spēkiem?”

„Kā citādi? Kad pagadīsies, būs jāiet arī man palīgā.”

Katram bija savs nesamais, tie bija uzģerbušies labāk un Vija aplikusi ap roku pat pulksteni. Neviļus Daiga piedomāja šai greznajai rokai līdzās Juŗa sveķaino delnu...

„Iesim, lūdzu, namā, kādu nu mums Dievs pagaidām devis!”

„Vai nu mēs nezinām, vai neesam iekšā daudzkārt bijuši? Mājjvietas svarīgākā daļa ir tīrība, un tā šovasar vērojama katrā vietnā.”

„Dienzēl, vecu lietu nevar uzturēt kā kāro, jo trūdu putekļus dažkārt var uzvarēt tikai laika rūsa.” Tai brīdī durvis parādījās Daigas māte. Apbrīnojamā kārtā viņa it kā pēkšņi bija pārmijusi nodomus un ciemiņiem pretī steigās kā pati sirsnība. Skatu viņa nenovērsa no ciemiņu saimniekiem.

„Vai, meit, kam tu liec vecam cilvēkam turēt tik smagu nesamo! Taču vismaz palīdz!” — Daiga tūdaļ steigza savu neuzmanību nokārtot.

Liedagu jaunā audze pret Liepkrastu saimnieci vai īstenāk Juŗa un Daigas māti izrādījās gaužam ievēriģa! Kas zināja, ko liktenis bija lēmis, varbūt šai mātei viņu dzīves tekās piekritīs ievērojama loma? Sasveicinoties Arvis gatavojās tā kā pat izdarīt kaut ko smalku, bet apdomājās. Turpretim Vija ļāvās senas sveiciens ierāžas āpkampienā un Juŗa mātes vaigu noskūpstīja.

Izdzirduši sieviešu valodas, skatus pacēla arī amatnieki klēts galā.

„Vai ta vīri arī svētrītā netaupa kamiesi?” Vijas māte brīnījās.

„Kam vēl nekā nav,” atsaucās Daiga, „tam jācenšas pat miegā, lai kaut kas būtu. Mūsējie steig gatavot namiņu daudz tūkstoš iedzīvotājiem.”

„Bitēm vai?”

„Tā saka.”

It kā nomanīdams mātes seļā dīvainu rakstu, sarunu pārķēra Arvis: „Mēs nepacietīgi gaidām, kad spietos, lai arī jums būtu, bet šovasar mūsu bites tai ziņā kūtras.”

„Vienas jau laida gan bērnu,” turpināja Vainadziene, „bet spietos bija tik niecīgs, ka kaimiņam kauna dēļ nevarējām dot.”

Daiga uzmanīgi klausījās. „Salaidāt atpakaļ mātēs?”

„E—ka, zina meita! Ap stūri tādu neveidīsi arī dravniecības lietās. Atpakaļ nelaidām vis, bet nosūtījām uz igauņu zemes robežu. Nieka sīka saimīte. Mūsu bites pieprasa visās malās. Priekš desmit gadiem izsūtījām no ārzemēm. Stipri čaklas, ienesīgas. Daži gan saka, ka esot zaglīgas, bet tas nav tiesa.”

Pa to laiku bija pienākuši arī vīrieši, un visi tad nu kopējā solī sagāja pajumtē.

Neparasti žirgts un kustīgs turējās Juŗa tēvs. Pagodinājumu, ka te atnāks arī Liedagu saimniece, šķita, viņš nebija gaidījis. „Nu, un ko tad šodien saimnieks?”

„Darās pa māju. Visi uz reizi tak nevar iziet. Rīt gribam nelielu talciņu rīkot.”

„Tas labi. Mēs varam braukt abiem zirgiem.”

„Jo labāk, paldies, paldies. Bet varbūt jums neiekrīt un varētu tikai ar vienu aizjūgu. Toties mums labi noderētu spēka pilns ārdītājs.” — Pēdējos vārdus izrunādama, viņa uzskatīja Daigu, kas tobrīd domāja un it kā atzina: — Viss virzās pēc man jau zināma plāna.

„Visi noiesim,” Liepkrastu saimniece teica, „vīri zirgos, es ar meitu sekumiem rokās. Es tikai pusdienlaikā atskriešu apkopt govīs.”

„Priekā nevaru norimt, cik jūs izpalīdzīgi ļaudis. Bet nu paskatīsim, ko esam nesusi cienavai?” Viņa pati cēlās kājās un piepalīdzēja uzkārtot galdu. Blakus nocepināta tītara ciskām netrūka arī aizdarā mirgaines karašas un degvīna pudeles vīriem. Pacilādama otru tumša stikla pudeli, Vainadziene paskaidroja, ka tur esot īstu vīnogu vīns, pašu dārza, saules staru sil-dīts un izgaismots.

„Kam jūs tik daudz, ai, kā tagad mēs kritīsim kaunā!”

„It kā mēs nezinātu. Iesācējiem maz pie rokas. Toties mēs jau esam sakrājuši tik daudz, ka jāsāk laikus domāt, kā spēsi izvalkāt ar godu? Nedomājiet, te nekas nav pārāk. Tikai sālsmaize, ko mēdz paņemt, pirmoreiz ciemos ejot, tukšā rokā.”

„Bet kā gan mēs savus bērnus palaidām viņsvētdien? Man tagad tāds kauns!” Juŗa māte patiešām apraudājās.

„Teicu, jūs esat iesācēji, tādēļ tādas valodas liksim kaltēt aizkrāsnē. Arī es pati esmu nomnieku meita. Kā pa negantu celmu līdzumu staigājām. Kad bija tas, tad trūka atkal tā. Un tā diendienā. Zīnu. Saprotu. Un ja jūs kaut kā nevarat aizspiest līdz jaunai ražai — lūdzu, ar saimnieku jau runājām. Visu, kas mums būs, dosim jums bez kaut kādiem galviniēkiem. Kungī, vai tad jūs neviens degvīnu? Lūdzu, lūdzu. Paglabāt nav nests.”

Pēc britiņa viņi visi sēdēja ap galdu, vairodami jautrību. Sarunām aiztiecoties tālākā pagātnē, atklājās, ka Liedagu saimniece radi bijuši tādās pašās attieksmēs ar Juŗa tēva radiem. Bet laiks un tālums ļaudis pašķīrot, jaunie derinoties jaunus rados, un vai tā neesot?

„Tā ir, tiesa, tas tiesa,” Juŗa tēvs teica un slaidā rokā augstu pacēla degvīna glāzīti. Pret šo vīrišķo darbības nozari pie galda viņš nekad nebija vienaldzīgs, un tādēļ Vijas māte dziļi dvēselē nopriecējās, ka stiprākas dziras pudeli bija paņēmusi.

Pēc pabrokasta jaunie izgāja mazliet paklaidēties ārā. Vija un Daiga aizcilpoja koku paēnā, bet Juris, palicis kopā ar Arvi, sacīja noskumis: „Tavās mājās vienmēr ir tik daudz ko apskatīt un pat darīt, turpretim man jādzīvo kā circeņim uz kaila mūrīša stūra.”

„Tomēr man te patiek diezgan labi.”

„Ko citu lai saka?”

„Nē, gluži tāpat arī domāju. Katrai vec-laicīgai mājai piemīt kaut kas līdzīgs vītušu puķu tvanam. Kopš bērna dienām, tiklīdz ieraudzīju Liepkrastus, ikreiz man prātā ienāca Jāņa vakars lielā istabā. Zemo griestu pasijas piebāzītas bērzu maikstīm, grīda pārbēta sagrieztām skalbēm, un šīs smaržas piesaista vēl siera šķīvi, kas ciemiņu aicina bez skubinājuma.”

Juris pēkšņi kļuva pārdomīgs. Vai draugs viņu drusku nepazobojā? Tiesa, ko iebilst tur nebija, ja tikai siers vien tapa ciemiņiem pasniegts. Toties Jāņa vakarā būs citādāk, un, ja arī tad nekā cita nebūs, vismaz jēra cepeti varēs nogaršot.

„Mēs stipri domājam par Jāņa vakaru,” Juris teica tai pašā sakarā, „un uz to gatavojamies.”

„Jā? Ko tad jūs?”

Juris samulsa. Kā varēja pateikt, ka nolēmuši kaut aitu? „Būs jāmēģinā savvejot zivīs. Skat’, kur mana māsa izlaidusies zālītē! Vai neiesim turp arī mēs?”

„Var. Turpat taču redzama arī mana māsa.”

Tā abi puīši nogāja puslīdz drošiem soļiem, jo viņiem taču tur vītola paēnā bija atrodama katram sava māsa.

Ja puisēnieki tikko bija savā starpā diezgan naīvi sarunājušies, tad par meičām to nevarēja vis teikt. Patlaban viņas sarunājās par jautājumu, vai sievietei iespējams grozīt vīrieša raksturu un par cik.

Britiņu paklausījies, Arvis smīnēdams iebilda: „Neaizraujies, māsa! Pēc mana ieskata sievietē vīrietim var labi ja apgriezt matu un noskūt bārdu, bet pārējais paliek pašā ziņā un apgrozībā.”

Daiga pievērsa Arvim dedzīgu skatu. Viņa it kā gribēja izpētīt, cik nopietni ņemami tikko dzirdētie vārdi? „Arvi, jūs runājat patiesi vai tikai gribējāt mūs iesmīdināt?”

„Es atbildēju uz to, ko dzirdēju.”

„Zēl. Sieviete, šķiet, jūsu acīs ir kā klausa un virtuve?”

„Apmēram.”

Daigas lūpas raucās ciešā mezglā. „Jūs būsit nelokāms vīrietis. Tādam derētu mācīties par kalēju.”

Juris aizvainoti sakustējās. Nu bija pienācis brīdis aizrādīt arī savai mātai: „Kas nu tu par sievieti vēl esi!”

„Ja vēl neesmu, tad būsim abas ar Viju. Uz to mums pilnīgi drošas tiesības.”

„Tomēr nevajag skriet vējam pa priekšu.”

„Gluži otrādi, brāli, vējam līdzī skrienot, aplīpi putekļiem, bet, priekšā turēdamies, allaž būsi tīrs.”

Arvis uzmanīgi klausījās. Neko darīt, ar cimdjiem nebija vis nēmana šī meiča. Varbūt viņš tikai drusku sajūtās vilies, jo pirmajās domu saskarēs Daiga likās pa daļai kā valgā vadājama vistīņa. Taču arī Arvis vēlējās iegūt gudru sievu un nūle dzirdētās asprātības viņa tieksmes tikai paasināja.

„Lai es neesmu smalka, skaista, ne bagāta,” Daiga turpināja, „bet toties jauna un stipra. Un savās tiesībās patstāvīga.”

„Ar savu spēku ja gribēsi valdīt par vīru, tad tev, māsa, vajadzēs precēt vārgu vai nevarīgu vecu cilvēku.”

Skati iesmējās Vija. „Ak jūs domājat tāpat kā mans brālis?”

Juris kā nedarbos pārsteigts bērns apmuls.

„Mans brālis gluži tā nedomā,” Daiga iemeta, „bet sievietei, kas viņam patīk, nevar to tā atbildēt.”

Beidzot sasparojās arī Juris: „Nesāksim izģērbt viens otru kailus, jo tādu rīcību dažkārt dēvē par varmācību.”

Meičas atmeta ar roku un pārskrēja cita koka ēnā. Arvis iejūsmīgi teica: „Tev, Jurī, ir apbrīnojama māsa.”

„Liela plāpa.”

„Nē, attapīga un gudra.”

„Skola salasījies daudz grāmatu. Nu, tavēja vēl gudrāka. Klusēt ir lielāka māksla.”

„Vai tev patīk klusās?”

Juris tieca skatu debesu zilganajā tālē. „Es vēl skaidri nezīnu, bet man nepatīk, ka Daiga tik neapdomīgi cilvēkiem uzbrūk un tos aizvaino.”

Pa atvērtu nama logu izsārmoja Liēdagu saimnieces balss: „Bērni, u—ū, iesim nu mājup!”

Vija atsaucās, bet Arvis steidza kaut ko nokārtot: „Vai kādreiz tu ar māsu nevari panākt līdz smiltājam?”

„Kad?”

„Vienalga, to vajadzētu tikai norunāt.”

„Darbdienās gaļ nav vaļas.”

„Saprotams, bet vakarā, kad saule riet. Mēs ar Viju panāktu pretī.”

Izdzirdis teiksmaino kārdinājumu, Juris iekļāvās priekšlikuma varā pilnīgi. „Patlaban naktis tik tīkamas, ka nogulēt miegā ir jau zaudējums. Bet kad tu domā?”

„Kaut vai šovakar.”

„Labi. Tad tūlīt pēc saules rieta?”

„Jā.”

Liedagu saimniece tobrīd iznāca ārā gaišumā, pār eikoni turēdama šurp atnesto saiņu sedziņas. „Iesim, bērni, rīt gaida stingra darba diena!”

„Tad norunāts?” Arvis celdamies noprasīja.

„Es būšu.”

„Māsu nepiemirsti!”

„Vai nu prāts!”

10.

Ziemeļu apvārsnis laida blāvainas gaismas svīdumu pār tīreli, kur divi cilvēki sastapās. Un abi viņi palika stāvam pusaplestām rokām. Katrs bija domājis, ka vismaz otram būs līdzī nākusi māsa. Pir-

mais atguva valodu Arvis:

„Nenāca?”

„Nē. Izrunājos dažādi. Nekā.”

„Kādēļ?”

„Rīt agri jāceļas,” Juris mazliet meloja, „tad jau tikšoties mēslu talkā.”

„Ak viņa būs?”

„Jā, mēs būsim visi.”

Arvis drusku sasaldinājās, tomēr maņas vēl kaitināja notikums, kā gan varēja nenākt nabaga zemnieka meita, kad Liedagu jaunais saimnieks sauca.

„Tev varbūt pietrūka uzstājības?”

„Nē. Es izlūdzos pat līdz asarām.”

„Šādos gadījumos nevajag lūgt, bet kā vīram saukt.”

„Ko tas līdz? Tavas māsas arī nav.”

„Manējā bija gatava nācēja,” varbūt arī Arvis drusku meloja, „bet viņai bija jāpalīdz mātei gatavot aukstā gaļa.”

„Lūk, dažādi šķēršļi aizkavē. Mums vajadzēja jau dienā visiem norunāt, tad nepiedzīvotu šo vilšanos.”

„Vai tava māsa ielaidās? Nezīnu, tā bija lepnība vai kas cits, pats redzēji, no mums aizbēga projām. Labi, rītu tad tiksīmies.” Arvis aizgāja taisni un asi, bet Juris soļoja mājup palēnām. Lai gan viņš ar nolūku ildzināja laiku, Daigas ziņkārība bija uzvarējusi miegu, un tā brāli sagaidīja pārnākam virtuves durvīs.

„Vija bija?”

„Zināms.”

„Kā tad jūs mīlējāties trijātā?”

Kad iesācis melot, Juris domāja, lai tad arī pārējie meli piekrīt šai nelaimīgajai naktij: „Arvis tūlīt aizgāja mājās.”

(Turpinājums sekos.)

RADIOFONA PROGRAMMA 3. I — 9. I GALVENAIS RAIDĪT. RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

SVĒTDIEN, 3. JANVĀRI

5.00 Vācu kaņavīriem. 6.15 Hamburgas ostas koncerts. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. 7.10 Hamburgas ostas koncerts. 8.00 Mūzika. 8.30 Vingrošana bērniem. 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00 Ziņas v. v. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Orķestļa koncerts. 11.30 Nedēļas politiskā raidāmā. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. un Vācu tautas koncerts. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Landesdienst Ostland. 14.30 Bērniem. 15.00 Latviešu mūzika un literatūra. 16.00 No Berlīnes. 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. un raid. no Berlīnes. 18.00 Berlīnes filharmoniku koncerts (no Berlīnes). 19.00 Ziņas no kaņalauka. 19.15 Preses apskats. 19.30 Latv. brīvpr. kaņavīru pusstunda. 20.00 Ziņas v. v. 20.15 Vakara koncerts. 21.00 Ziņas latv. v. un 21.15 Vakara koncerts. 22.00 Ziņas v. v. 22.20—24.00 Deju mūzika. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 4. JANVĀRI

8.30 Skaņu plates. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. G. Trēziņa, V. Kviēsis. 15.30 Mūzika skaņu plates. 16.00 Pēcpusdienas mūzika. 17.15 Pēcpusdienas mūzika. 18.00 Aktuālītātes. 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņaspēks. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšlasījums. 20.15—21.00 Rīga (no Berlīnes). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: J. Bērziņa raidāmluga. 21.15 No Berlīnes. 22.30 Kamermūzika. 23.15 Viegla mūzika.

OTRDIEN, 5. JANVĀRI

11.30 Bērniem. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. 15.30 Mūzika skaņu plates. 16.00 Pēcpusdienas mūzika I. 17.15 Pēcpusdienas mūzika II. 18.00 Aktuālītātes. 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 Otrdienas koncerts. 22.20—24.00 Mūzika laika kavēklis. 0.15 Latv. brīvpr. kaņavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 6. JANVĀRI

11.30 Darba pārtraukuma koncerts. F. Viksne, M. Vētra un radiofona deju kapelā. 14.30 Melodijas un anekdoti. 15.30 Mūzika. 16.00 Prof. H. Mahlke's koncertu grupas stunda. 17.15 Pēcpusdienas mūzika. 18.00 Aktuālītātes. 18.30 Latv. brīvpr. kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņā flote. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšlasījums. 20.15 Pūtēju orķestļa koncerts. 21.15 Mūzikāli raibumi. 22.20 Slavenu komponistu darbi. 23.15 Viegla mūzika (no Stutgartes).

CETURTDIEN, 7. JANVĀRI

11.30 Darbam un mājai. 13.25 Vācu un italiešu apmaiņas koncerts. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika I. 17.15 Pēcpusdienas mūzika II. 18.00 Aktuālītātes. 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.15—21.00 V simfoniskais koncerts no Rīgas operas. 20.15 V simfoniskais koncerts. 21.15—23.00 Mūzika laika kavēklis I. 22.20 Mūzika laika kavēklis II. 23.15 Viegla mūzika.

PIEKTDIEN, 8. JANVĀRI

8.30 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Bērniem. 15.30 Mūzika. 16.00 Koncerts skolām. 17.15 Mūzika. 18.00 Aktuālītātes. 18.30 Solistu koncerts. 19.00 Priekšlasījums: Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15—22.00 Raibs vakars vācu armijai. 22.20 Kamermūzika. 23.15 Mūzika laika kavēklis. 0.15 Latv. brīvpr. kaņavīru pusstunda.

SESTDIEN, 9. JANVĀRI

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Laimes gredzens. Raidāmluga. 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika I. 17.15 Pēcpusdienas mūzika II. 18.00 Aktuālītātes. 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 Mūzika laika kavēklis (no Berlīnes). 21.15 Radio kabarets (no Berlīnes). 22.20—24.00 Mūzika laika kavēklis.

KATRU DARBDIENU.

5.00 Vācu kaņavīriem. 6.15 Vingrošana. 6.30 Mūzika. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. un koncerts. 8.00 Mūzika. 9.00 Ziņas v. v. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25—11.30 Pārtraukums. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. 12.45 Mūzika. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Landesdienst Ostland. 15.00 Virspavēlniecības ziņojuma lēns atkārtojums un isas ziņas. 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 20.00 Ziņas v. v. 21.00 Ziņas latv. v. 22.00 Ziņas v. v. 23.00 Landesdienst Ostland. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

Klusās šausmas

Jaungada naktī notiek divainas lietas. Tā ir baiga nakts, kad vadātāji stājas satiksmes kārtībnieku vietā un ceļiniekiem rāda nēpareizu virzienu, tā ir nakts, kad raganas apseglo slotas un dodas bīstamās izjādēs, un tā joprojām. Tādā naktī cilvēki siltās istabās labprāt stāsta un klausās dažādus šausmu stāstus, kas visi esot patiesi notikumi. Te ir dažādi piemēri.

Melns kaķis uz ceļa.

„Rīta agrumā es devos medībās,” stāstīja Babāns. „Kad biju jau nonācis pie meža, pēkšņi ceļam pāri pārskreja melns kaķis. Es nosplāvos un gāju atpakaļ.”

„Jūs ticat, ka melns kaķis atnes nelaimi?”

„Jā!”

„Jūs bijāt pārliecināti, ka tai dienā nekā nenotāks?”

„Es par to pārliecinājos! Kad pārgāju mājas, noskaidrojās, ka palonu somā nav nevienas patronas: tās sieva izņēmusi, lai tur ielīktu sviestmaizītes, bet bises vietā es steigā biju pakēris meitas vijoles lutlāri. Ka tur lai netic melnajam kakim?”

Pakārtais spokojas.

„Es gāju pa mežu, iesāka dižkareivis Vilbalds Drosmiņš. „Bija tieši pusnakts. To es skaidri zinu, jo dzeguze nokūkoja divpadsmit reizes. Es skatos un redzu: ceļmalā pie koka karājas cilvēks. Es pārmetu krustu, pēc tam uz karstām pēdām vēl lietuvēna krustu, bet cilvēks karājas. Es uzsaucu: Ko tu tur spokojies? — Cilvēks

atsaucās: Tā nav nekāda spokošanās, es pakāros nelaimīgas mīlestības dēļ! — Es apskatos labāk un saku viņam: Kādēļ tu līki cilpu ap padusēm, bet nevis ap kaklu? — Un cilvēks man atbild: Es jau mēģināju arī ap kaklu, bet tad nav gaisa. Iedod kādu smēķi! — Es iedevu papirosu un atstāju nelaimīgo viņa liktenim.”

Sveša galva.

„Toreiz es biju jauns students un aizrāvos ar antropoloģiju,” teica Klaburs. „Es ierados trako mājā pētīt vājprātīgo sejas un galvaskausus. Pēkšņi es ieraudzīju cilvēku ar ļoti skaistu, apgarotu seju un brīnišķīgi samērīgi veidotu galvaskausu. Cilvēks ar tik skaistu galvu taču nevar būt vājprātīgs? es izteicu savas domas slimnīcas direktoram. To dzirdēja arī vājprātīgais un atbildēja: Jūs maldāties, studenta kungs! Šī nemaz nav mana galva. Jaunībā es nokļuvi Kī-

nā un iemīlējos Ķīnas ķeizara meitā. Par to man piesprieda nāves sodu. Un kad bende jau bija man nocirtis galvu, pienāca ķeizara apžēlošanas pavēle, jo princese bija pielūgusi savu tēvu. Uztraukumā bende pakēra kāda cita notiesātā galvu, atdeva man, un tā nu es dzīvoju.”

Šausmīgā vēstule.

„Man arī kādreiz bija šausmīgs pārdzivojums,” sapaņini ieminējās Klikatiņas kundze.

„Mežā?”

„Tēva mājās, — toreiz, kad saņēmu savu pielūdžēja pēdējo mīlestības vēstuli.”

„Vēstuli bija uzplēsis tēvs, un draudēja pēriens?”

„Nē, es pati uzplēsu vēstuli, bet tajā bija rakstīts: Es tevi mīlu! Ja tu teiksi nē, tad vari raudāt pie mana līka. Klikatiņš. Piezīme: Ja tev nav pretnīlestības, tad nelsijusi nodod šo vēstuli savai draudzenei Ziedlapiņas jaunkundzei. — Ko man vajadzēja darīt? Es apprecējos ar šo šausmīgo cilvēku!”

Draudzenes.

„Ko nu brīnīties, vai pati nekad veļu nezāvē?”

„Ka ne, bet es vispirms to izmazgāju.”

Vienojūšies.

„Kur mēs satiksīmies?”

„Kur gribi!”

„Un cikos?”

„Man viss viens!”

„Labi! — Tikai nenokavējies!”

Bērna vēstule.

Mīļo Ziemsvētku vecīti! Esi tik labs un jaunajā gadā atnes man mazu māsiņu. Ja viņa vēl nav pilnīgi gatava, tad nepūlies ar mandeļu un aklās zarnas ielikšanu, — tās tāpat viņai izgriezīs.

Uldis.

Jaungada vizīte kāja laikā.

Londonas Sīlijas bankieris Džons Giftnūdels dod norādījumus prokuristam:

„Kad jūs rīt ar citiem atbildīgajiem bankas darbiniekiem atnāksiet pie manis Jaungada vizītē, tur būs arī citi viesi. Pēc mana mājiņa sulainis visiem piedāvās cigārus, pemiēt arī jūs, bet gādājiet, ka promējot visi mani darbinieki tos nebojātus nodotu šveicaram. Tagad, kāja laikā, es ar cigāriem vairs nevaru šķiesties!”

„Labi, ser!” atbild prokurists. „Bet kā ar to glāzi vīna, ko mums pasniegs?”

Atkal dimbā.

Babāns jaunībā bija ļoti kautrīgs. Viņš veselu gadu nevarēja sasparoties, lai izlūgtos savas izredzētās roku. To zinādams, izredzētās tēvs viņu ielūdza Jaungada viesībās un nežēloja uzmundrinātājus dzērienus. Pēc pusnakts viņš laipni uzsīta Babānam uz pleca un teica:

„Nu, jaunais cilvēk, vai šogad arī vēl jums trūkst dūšas tam pasākumam, ko pagājušajā gadā neveicāt?”

„Dūša nu būtu kā miets,” atzinās Babāns. „bet sit vai nost, es vairs neatceros, ko īsti gribēju pasākt.”

CHPERO

TRIS SVĒTIE AR SAVU ZVAIGZNI.

Stajīns, Čerčils un Ruzvelts: „Vai mēs nenācām tāpat kā tie trīs svētie no austrumu zemes, vai mēs nenesām savas dāvanas un skaisti nedziedājām, bet skat’, ka visur esam dabūjuši tikai kāvienu. Sa-proti nu šo grēku pasaulītī!..”

(„Orbis”.)

Prātīga vēlēšanās.

Kad gimenīte un viesi tiku tikām izrunājušies par savām cerībām jaunajā gadā, beidzot krustmāte Malvine jautā mazažam krustdēlam:

„Un ko tu vēlētos jaunajā gadā? Mazu māsiņu?”

„Nē. Es vēlētos, ka zobi sāpētu tev, nevis man!”

„Tā nu gan nav laba vēlēšanās!”

„Ir gan laba: tu vari savus zobus izņemt.”

Labāk trako mājā.

Vecā gada vakarā Bekinghēmas pilī Anglijas ķēniņš un Čerčils lej laimes un zīlē.

„Majestāt, par ko jūs vislabāk vēlētos būt, ja nebūtu ķēniņš un imperators?”

„Par trako mājas iemītnieku.”

„Es nesaprotu, majestāt!”

„Vienkārša lieta: tad man nebūtu jāuzklausu jūsu padomi un es varētu darīt visu, ko vēlos.”

Skaidra lieta.

„Mīļais, vai tu ņemtu mani arī tad, ja man pūrā nebūtu nekā, — vienkārši tādu, kāda es esmu?”

„Mīļā, kā tu vari šaubīties? Es ņemu tevi tādu, kāda tu esi!”

PĒC ZIEMAS OFENSĪVAS.

Ko atnesa tam sniegs un sāls
Pie Ilmenes un Volgas grīvas,
To liecina nu resnais gals
Pēc lielās ziemas ofensīvas!

J. D.

